

K & H Annala Oy

ANNALA

100 vuotta kudelmia elämänlangoista

Toimitus
Heidi Pietarinen ja Maija Mäkikalli

Kirjoittajat
Heidi Pietarinen, Maija Mäkikalli, Mari Lohiniva
ja Jenna Marttila

Kuvat © tekijät

Ulkoasu
Ada Helenius

Kannen kuva
Villa-sarjaan kuuluva *Vyyhti*-kuosi (2017).
Suunnittelija Meri Suominen. Kuva Jonna Ylilehto.

Paino
Libris Oy, Helsinki 2017

ISBN 978-952-93-9185-1 (nid.)
ISBN 978-952-93-9186-8 (PDF)

K & H Annala Oy, Lapua

ANNALA

100 vuotta kudelmia elämänlangoista

---

toim. Heidi Pietarinen & Maija Mäkikalli





Sisällys

7	Lukijalle
13	Huopikkailla vauhtiin *Maija Mäkikalli*
27	Annalan vahvat naiset - Elämää Lankilankosken kutomoyhteisössä *Mari Lohiniva*
41	Kudottujen sisustuskankaiden vuosikymmenet *Jenna Marttila*
55	Laajeneva työkenttä – K&H Annala Oy:n teollisesti kudotut jacquard-tekstiilit *Heidi Pietarinen*
79	“Pärjätty on, kun on pantu kaikki luovuus peliin eikä oo annettu periks” - Annala tänään ja huomenna *Mari Lohiniva*
83	Viitteet





Kuva vas.
K&H Annala Oy:n Lankilankosken kutomo- ja kahvilarakennus 2000-luvulla.

Kuva K&H Annala Oy.

Lukijalle

Suomalaista luonnonvoimaa

Ajatusten sekamelska, koneiden tasainen jyskytys taustalla. Yhtäkkinen hiljaisuus. Kuullen päässäni vanhan sanonnan: ”*Hiljaista kuin huopatossutehtaassa*”. Ei naurata. Meille se on lopun ääni, kun kone ei laula. Yksi kerrallaan koneet lähtevät käyntiin. Ne tunnistaa jo äänestä. Ovat yksilöitä, eivät millään tavalla kytköksissä toisiinsa, mutta silti tahtovat sammua samaan hengenvetoon. Huojennun uudelleen syttyvän äänen saattelemana ja katse siirtyy ikkunaan, Lankilankosken kuohuihin, ammentaen muuttuvasta luonnosta voimaa. Vesivoimaa joka aikanaan pyöritti koneita, voimaa joka keväisin murtaa kivipatoja ja keskikesällä antaa keveän raikkaan tuulahduksen lipuessaan ohi. Oravat temmeltävät tehtaan korkeiden seinien villiviinissä. Saukot ovat jo kevätleikkien jälkeen vetäytyneet piiloihinsa kuten myös koskikara, jonka sukelteluesityksiä voisi seurata loputtomiin. Ja eikun pistos rintaan, ei maailma laiskoja elätä. Vitsinä kuultu hokema, jossa pala totuutta, saa kiskaistua ajatukset takaisin työn pariin. Työ on mielessä 24/7.

Muistan vanhempani, kun olin pieni tyttö. Tuntuu, että he olivat aina töissä. Ei ollut päivälliskeskustelua tai sellaista pyhää, jolloin ei olisi puhuttu työasioista. Se oli jo lapsesta opittu tapa, elämäntyyli. Taisi olla kellokortti hitsattu laitteeseen kiinni. Jatkuvaa tutkaamista, uusien ideoiden etsimistä, kannattavuutta, tehokkuutta, trendejä. Huolehtien aina siitä, että työntekijät saavat palkkansa ja verot on maksettu. Monta kertaa olisi ollut helpompikin tie. Pullauttaa velat nurin ja aloittaa alusta puhtaalta pöydältä. Ei sovi pohjalaisen perheyrittäjän pirtaan. Periksi antamattomia ovat olleet. Tainneet olla edellisetkin polvet. Tuskin toimialaakaan olisi vaihdettu, jos samalla vanhalla tyylillä olisi pärjätty hyvin.

Suomi ja suomalaiset ovat muuttuneet paljon viimeisen sadan vuoden aikana. Kulttuuri ja tarpeet ovat muuttuneet, samoin tekniikka. Myös miesten ja naisten koulutuksen, tasa-arvon ja johtamiskulttuurin muutos on muokannut yrityksiä ja varsinkin perheyrityksiä, joissa tuloksellisuus, kasvu ja muutosjohtajuus jäävät helposti perhekeskeisyyden, perinteiden ja pitkien johtajuusjaksojen aiheuttaman turtuneisuuden jalkoihin.

Itsepäisyys, riskinottokyky ja luopumisen tuska ovat sekä heikkous että vahvuus. Myös pienen yrityksen työympäristö heittää haasteen, jossa johtaja on esimies, ohjaaja tai lähin työkaveri. Nämä piirteet näkyvät jokaisessa sukupolvessa ja ovat antaneet oman suuntansa, jälkensä Annalan kutomaan kudelmaan. Tästä juhlajulkaisusta voi lukea tarinan elämän langoista, jotka on kudottu Annalan perheen ja Annalan suuremman perheen eli kaikkien työntekijöidemme elämänlangoista. Yhteisistä ponnistuksistamme yhteiseksi hyväksi. Kukaan ei pärjää yksin. Jatkamme työtämme suomalaisen tuotannon puolesta. Toivon että suomalaiset nostaisivat identiteettinsä tasolle, jolla voisimme olla ylpeitä teollisuudestamme, osaamisestamme, arvoistamme. Meistä!

Kiitän Lapin yliopistoa, haastateltavia ja muita aarteenmetsästäjiä. Kiitos kirjoittajille: **Maija Mäkikalli**, **Mari Lohiniva**, **Jenna Marttila** ja taittaja **Ada Helenius**. Erityiskiitos **Heidi Pietariselle**, joka on toiminut sekä kirjoittajana että projektin alkuun panevana voimana ja organisaattorina. Kiitos tästä upeasta julkaisusta, jolla saamme pilkahduksen menneestä, kosketuksen juuriimme, taustaamme, arvoihimme.

Mukavia lukuhetkiä, muistakaa juurenne!

Hanna-Maria Kortesoja
K&H Annala Oy:n toimitusjohtaja
Lankilankoskella 12.6.2017

Kudotun kankaan kauneus

Jo neljännessä polvessa toimivalle lapualaiselle Annalan tekstiilitehtaalle Suomen itsenäisyyden satavuotisjuhlavuosi 2017 on merkittävä juhlavuosi. Myös Annala perustettiin vuonna 1917 ja se on ainoa jäljellä oleva ja yhden suvun omistuksessa pysynyt kudottuja sisustustekstiilejä valmistava yritys Suomessa. Samaan vuoteen ja sukuun juurtuu myös Lapuan Kankurien yrityshistoria.

Yritystoiminta käynnistyi Lankilankosken Huopatehtaassa vuonna 1917. Toiminta on kehittynyt huopatossuista ja peitteistä karheiden palttinakankaiden ja vinoraitaplyysien kautta jacquard-kudottujen sisustustekstiilien valmistukseen. Käsillä oleva kirja osoittaa osaltaan, kuinka kotimainen tekstiilisuunnittelu ja -teollisuus ovat osa suomalaista kulttuuria ja merkittävä osa suomalaista muotoilua.

Juhlakirja koostuu viidestä artikkelista, jotka ovat Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan opiskelijoiden ja heidän ohjaajiensa kirjoittamia. Työryhmän tavoitteena oli tutkia ja dokumentoida Annalan visuaalista, suullista ja yrityksen omasta arkistosta löytyvää aineistoa. Keskeistä oli yrityksen historiaan liittyvien henkilöiden haastattelut. Järjestimme lokakuussa 2016 Annalassa muistelutyöpajan, jossa haastattelimme sekä yritysjohdon valitsemia että lehti-ilmoituksen perusteella paikalle saapuneita Annalan historiaan liittyviä henkilöitä. Juhlakirjassa tarkastellaan rajattua osaa Annalan tuotannosta. Asiat ja ilmiöt eivät muodosta yhteneväisesti tapahtumasarjan tyy-

Kuva oik.
Lankilankosken tehdasalue vuonna 1959.

Kuva K&H Annala Oy.



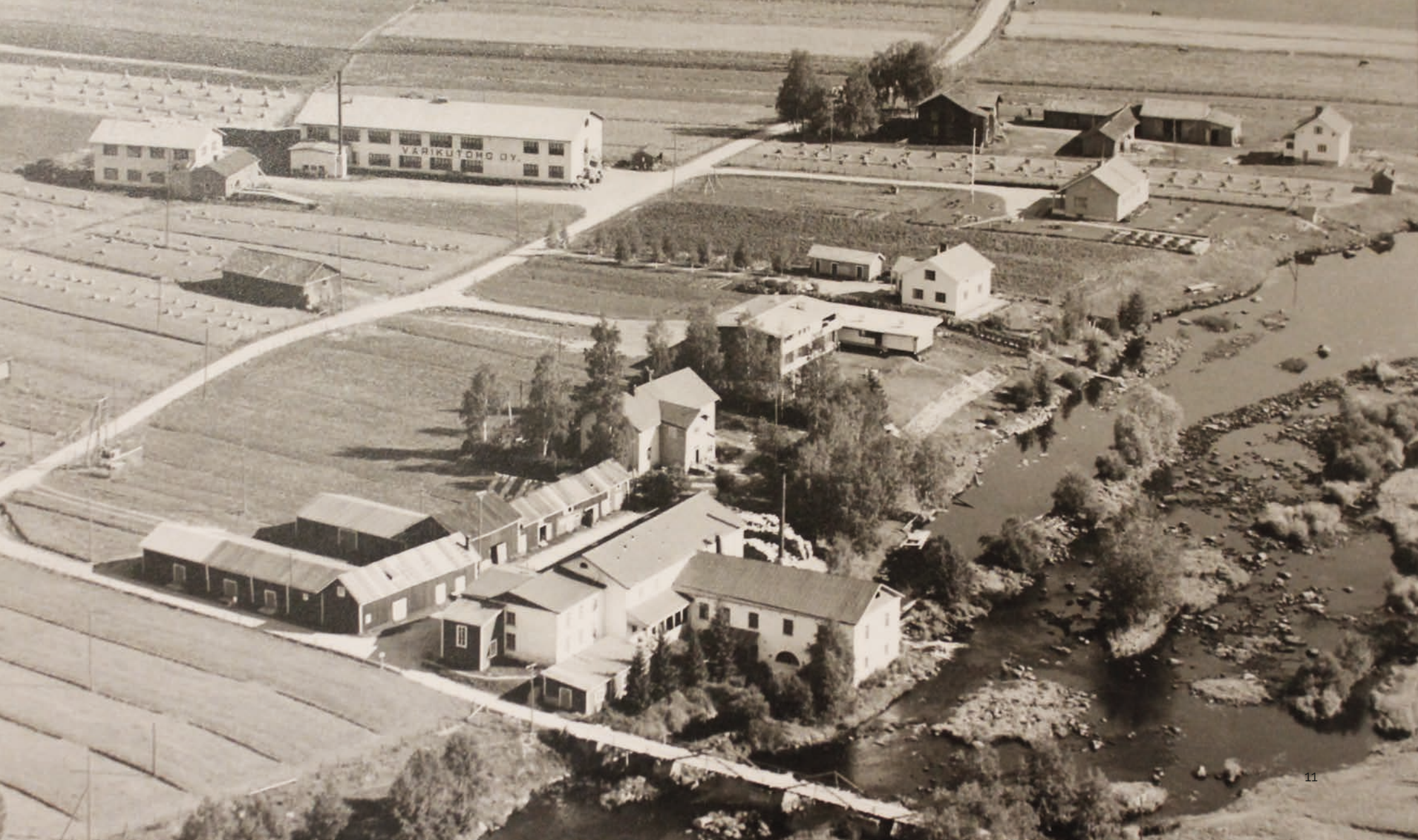
lisesti etenevää kertomusta, vaan olemme valinneet yrityshistorian kannalta keskeisimmät ja kiinnostavimmat aiheet ymmärtääksemme yrityksen historiaa, nykyistä toimintaa ja tulevaisuutta.

Kulttuurihistorioitsija, lehtori **Maija Mäkikallin** kirjoittamassa *Huopatossuilla vauhtiin* -artikkelissa käsitellään yrityksen ensimmäisiä vuosikymmeniä ja katsotaan tarkemmin varhaisten tuotteiden, erityisesti huopasaappaiden valmistusta ja kulutusta. Opiskelija **Mari Lohiniva** pohtii *Elämää Lankilankosken kutomoyhteisössä* -artikkelissaan Annalan kutomon merkittävyyttä työnantajana ja työyhteisönä, unohtamatta Annalan vahvojen naisten roolia kutomon arjessa. Opiskelija **Jenna Marttilan** *Kudottujen sisustustekstiilien vuosikymmenet* -artikkeli muodostaa tiiviin kerronnallisen ja visuaalisen katsauksen K&H Annala Oy:n merkittävimmistä kuoseista vuosina 1955–2017. Tekstiilialan professori **Heidi Pietarinen** luo näkymiä K&H Annala Oy:n teollisesti kudottuihin jacquard-kankaisiin ja yrityksen laajenevaan työkenttään. Kerrottavaa riittää alkaen *Kalle Kutoja* -tuotemerkistä Eduskuntatalon sisustustekstiileihin ja presidentti Urho Kekkosen kuuluisiin Lapin hiihtoretkiin ja muihin elämyksiin. Lopuksi luodaan katsaus suomalaiseen tekstiiliteollisuuteen ja siihen, millaisella sykkeellä kankaita kudotaan Annalassa tulevaisuudessa: ”*Pärjätty on, kun on pantu kaikki luovuus peliin eikä oo annettu periksi*”.

Kiitämme kaikkia haastatteluihin osallistuneita henkilöitä: erityisesti kankuri **Vesa Annala**, kunnallisneuvos **Juha Hjelt**, kutoja **Aino Kangasluoma**, kutoja **Tarja Kangasluoma**, toimitusjohtaja **Hanna Kortesoja**, herra **Martti Koski**, rouva **Marjatta Ojutkangas** ja rouva **Liisa Sipilä**. Juhlakirjan valmistumista ovat tukeneet K&H Annala Oy ja Lapin yliopisto.

Toivomme, että lukijalle ja katsojalle välittyy ajatus siitä, miten Annala kutoo tarinoita elämänlangoista, jokaiseen kotiin, jokainen päivä.

Heidi Pietarinen ja **Maija Mäkikalli**


VÄRIKUTOMO OY

Huopikkailla vauhtiin

Maija Mäkikalli

Lankilankosken äärellä koti ja tehdas

Lankilankosken Huopatehdas perustettiin Lankilankosken rannalle, Lapuan Haapakosken kylään keväällä 1917. Myöhemmin kosken ja joen äärelle, osaksi samaa tehdaskuntaa huopatehtaan toinen perustaja **Juho Annala** (1882–1939) ja hänen poikansa **Esko**, **Eero** (Erkki), **Kalle** ja **Heikki** perustivat läheistä yhteistyötä keskenään tehneet yritykset Lapuan Värjäämö Juho Annalan (1938), Väri- ja Kutomateollisuus Oy:n (1946, myöh. Värikutomo Oy) sekä K&H Annala Oy:n (1955).

Juho ja **Kaisa** (Kaarin Edith Maria o.s. Vaahtoranta, 1888–1964) **Annala** menivät naimisiin 1.7.1911. He asettuivat Virroille, Toisveden kylään, jonne he perustivat Tuomikosken Huopatehtaan vuonna 1915. Alku ei sujunut ongelmitta: tehdas paloi vain muutaman vuoden kuluttua ja perhe palasi Juhon kotipaikkakunnalle Lapualle.[1] Lankilankoskesta tuli yrityksen kotipaikka luonnollisesta syystä: koskesta saatiin energiaa aikana, jolloin ostosähköä ei ollut vielä helposti saatavilla. Huopatehtaan puuhamiehet saivat mahdollisuuden ostaa koskiosuuksia, mikä oli kaiken edellytys.[2]

Juho Annalan tädin puoliso, kauhavalainen **Jaakko Kujanpää** oli keskeisessä roolissa yrityksen perustamisvaiheessa. Hänen nimissään kaupparekisteriin jätettiin ilmoitus Lankilankosken Huopatehdas -nimisestä yhtiöstä keväällä 1917.[3] Juho toimi alusta alkaen tehtaan ”*toimeenpanevana johtajana*”, ja joulukuussa 1918 hänestä tuli virallisesti myös Kujanpään yhtiökumppani. Aikaisemmin perustettu yritys lopetettiin ja sen toimintaa jatkamaan perustettiin uusi yritys, jonka nimeksi tuli Lankilankosken Huopatehdas Kujanpää ja Kumpp. Yhtiömiehiä olivat siis Jaakko Kujanpää ja Juho Annala ja toimialana ”*huopateosten valmistus ja myynti*”.[4] Jaakko Kujanpään kuoltua yrityksen toiseksi omistajaksi tuli hänen leskensä **Mandi**, ja yrityksen

virallinen nimi muutettiin muotoon Lankilankosken Huopatehdas Annala ja Kujanpää vuonna 1924.[5] Annalat ja Kujanpäät omistivat yrityksen yhdessä vuoteen 1960 asti, jolloin omistus siirtyi yksin Annaloille.

Juholla ja Kaisalla oli kymmenen lasta, joista yksi kuoli pienenä. Sisaruksista – Rauha, Aili, Erkki, Auvo, Esko, Leena, Liisa, Kalle ja Heikki – vanhimman ja nuorimmaisen välillä oli 22 vuotta ikäeroa. **Liisa Sipilä**, Juhon ja Kaisan tyttäristä nuorin, kertoo lapsuuden pihapiiristä: ”*Lankilankoskella asuttiin koko lapsuus ja paikkana se oli mitä ihanin lasten asua. Siinä oli uintia ja kaiken maailman mukavaa juttua. – – Meillähän oli koti siinä ihan tehtaan vieressä. Oli tehtaan piha ja meidän oma piha siinä vierekkäin, isällä oli lyhyt matka töihin. [Tehtaan] konttori oli samassa rakennuksessa, jossa itse asuttiin, ja kaikki oli hyvin lähellä. – – Isä osti niitä maita siitä aika paljonkin ja ovat jatkuvasti samat maat suvulla. Pitkälti juuri sitä joen rantaa, ja on sitten rakennettu toinenkin tehdas ja useampia taloja veljesten ja sisarusten asuttavaksi.*”[6]

Toimeliailla vanhemmilla oli kädet täynnä työtä, vanhemmat lapset kasvattivat nuorempiaan ja tehtaan väki oli kaikille tuttua. ”*Tehtaan väki oli oman perheen jatkoa, minkäänlaista porrasta ei ollut – oltiin ystäviä ja kavereita; itse kun olin seuraa rakastava kävin kyläilemässä tehtaantätien tykönä ja tykkäsin niistä kovasti. Että se oli hyvin semmoista perhekeskeistä se lapsuuden ajan kanssakäyminen tehtaanväen kanssa.*”[7] Kylille oli nelisen kilometriä ja siellä olivat koulut. Lankilankoski oli alueella keskeinen työnantaja ellei jopa ”ainut mahdollisuus”, kuten Liisa Sipilä muisteli. Monilla työntekijöillä oli kotinsa Sippolan kylässä, ja sieltä käytiin Lankilankoskella töissä sukupolvesta toiseen.

”*Huopateokset*”, joita Lankilankosken Huopatehdas aluksi valmisti, olivat huopajalkineita ja hevosten länkien pehmikkeitä eli hamutsoja. Sanomalehti-ilmoitusten avulla hankittiin lampaanvillaa, mutta myöskin alkuun tarvittavia koneita ja laitteita.[8] Lankojen valmistus huopatehtaalla alkoi kehruukoneen hankinnalla vuonna 1918. Lankilankoskessa riitti voimaa ja vuonna 1920 liikettä laajennettiin. Työntekijöitä oli vuoden 1920 lopussa 25 naista, seitsemän miestä, kaksi työnjohtajaa ja konttoristi. Käyttövoima saatiin 30 hv:n vesiturbiinista ja 12 hv:n höyrykoneesta. Myynnin kannalta merkittävin tuote oli villalanka, sen jälkeen huopakengät (2 800 paria), hamutsat sekä lumppulanka.[9]

Marraskuussa 1923 tehtaan vanhalla puolella, ”kattilaosastolla”, syttyi tulipalo. *Aamulehti* uutisoi: ”*Kolmessa tunnissa paloi tehtaan puusta rakennettu vanhempi osa, jossa sijaitsi vesivoimalaitos, kehruu- ja karstausosastot, perustuksiaan myöten poroksi. Pahasti pilautui myöskin juuri valmistunut sementtitiilistä rakennettu iso valmistusosasto, jossa sijaitsevat m.m. huopakenkäin valmistuskoneet. Näin tuhoutunut tehdaslaitos oli juuri saatu mitä parhaimpaan kuntoon.*”[10] Vahinkojen korjaustoimiin ryhdyttiin ripeästi, sähköä saatiin nyt Lapuan sähkölaitokselta ja uusia koneita hankittiin. Lehtisen mukaan

Kuva oik.
Juho *ja* ***Kaisa Annala*** *lapsineen vuonna 1935. Vasemmalta Leena, Juho sylissään Kalle, Kaisa sylissään Heikki, Esko, Erkki, Aili, Auvo, Liisa ja Rauha.*

Kuvan omistaa K&H Annala Oy.





lankatuotanto loppui vuoden 1923 tulipaloon ja vasta lähes kymmenen vuoden tauon jälkeen 1932 lankojen kehruuta jatkettiin.[11] Työntekijöitä Lankilankoskella oli tulipalon aikaan jo noin 60.[12]

Aluksi villa- ja lumppulangat myytiin pääasiassa lähiseudulle. Lisäksi pienemmille huopaliikkeille myytiin karstattua villaa.[13] Myöhemmin tehtaalle hankittiin kutomakoneita, ja perustettiin erillinen värjäämö. Vaikka huopasaappaat, syylingit (huopanen eli huovasta valmistettu sukka) ja langat säilyttivät merkittävän asemansa Annalan tuotannossa 1930-luvulla, yhä enenevässä määrin valmistettiin myös peitehuopia, ”*vilttejä*”, kankaita – myös raidallisia ja lopulta kuviollisiakin.[14] Kesällä 1939 Lankilankosken Huopatehdas mainosti huopasaappaitten ja villalankojen lisäksi ”*matto-, karva-, imitaatti- ja keinosilkki- y.m. lankoja luonnonvärisinä sekä värjättyinä*” sekä ryijyn välikudetta, hevosloimia ja peitehuopia.[15] Kun sodan jälkeen Juhon ja Kaisan vanhimmat pojat Erkki ja Esko perustivat oman yrityksensä Väri- ja Kutomateollisuus Oy:n, jonka nimi muutettiin vuonna 1955 Värikutomo Oy:ksi, keskittyi se nimenomaan kudottujen peitteiden valmistukseen.

Huopikkaita, hamutsoja ja lankoja

”*Huopasaappaita käytetään paljon maassamme, enimmän ehkä Itä-Suomen puolella. Ne ovat talvella, varsinkin kovilla pakkasilla hyvät ja lämpimät jalan verhot henkilöille, joiden täytyy paljon oleskella ulkoilmassa tahi kylmissä varastohuoneissa, etenkin kun toimen laatu ei vaadi tahi salli sanottavaa liikkumista.*”[16]

Näin kuvasi *Kauppalehti* huopikkaita vuonna 1909 otsikolla ”*Muuan kotimaisen teollisuuden tuote.*” Paitsi erinomaisen lämpimät myös kevyet huopasaappaat tulivat Suomeen idästä, aluksi tuontitavarana Venäjältä. Myös niiden laajamittaisempi valmistus kotimaassa alkoi Itä-Suomessa. Tiettävästi vanhin huopikkaita valmistanut yritys oli **Sipi Ahokkaan** vuonna 1896 perustama Parikkalan Huopatehdas, jossa *Kauppalehden* artikkelin (1909) mukaan 43 työntekijää valmisti pitkälti käsityönä 18 000 paria huopasaappaita vuodessa. Toinen varhainen, ennen pitkää maan suurimmaksi huopasaappaiden valmistajaksi noussut tehdas oli Kirvun Huopatehdas Viipurissa.[17]

Juho Annalan ja Jaakko Kujanpään aloittaessa huopasaappaiden tuotantoaan Lapualla Lankilankoski oli alansa ainoa pohjalainen huopatehdas.[18] Vuonna 1917 Lapualla oli muutamia merkittäviä teollisuuslaitoksia kuten monipuolista metallituotantoa harjoittava Lapuan Konepaja sekä nahkurituotantoa edustava Kujanpään Nahkatehdas Oy, jossa valmistettiin nahan ohella myös lapikkaita ja työsaappaita. Muutama vuosi Lankilankosken Huopatehtaan perustamisen jälkeen tekstiilialalle tuli myös Lapuan Lakkitehdas ja Neulomateollisuus Oy, jossa erikoistuttiin ensin lakkien valmistukseen ja myöhemmin tehtiin myös nahkakäsineitä ja torikasseja. Lähiseudulla valmistettiin myös mm. puukkoja (Kauhavalla), leipomotuotteita, turvepehkua ja aivan erityisesti nahkaa pienissä nahkuriliikkeissä. Oravaisten Tehdas oli iso villatuotteiden, kuten pukukankaiden ja villahuopien valmistaja, mutta huopajalkineiden teollisia valmistajia seudulla ei

Kuva vas.
Koristellut huopatossut. Kuva K&H Annala Oy.



– eikä länsirannikon alueella laajemminkaan – ilmeisesti juurikaan ollut.[19]

1920– ja 1930-luvuilla Suomessa toimi toistakymmentä huopatavaratehdasta, joista vuonna 1927 seitsemän sijaitsi Viipurin läänissä, kolme Hämeen ja kaksi Vaasan läänissä. Suurin oli edellä mainittu Kirvu, jossa tuolloin valmistettiin 92 000 paria huopikkaita vuodessa. Lankilankosken Huopatehdas oli tuossa joukossa keskikokoinen yritys: vuonna 1927 se valmisti 15 000 huopasaapasparia vuodessa koko tuotannon arvon ollessa jonkin verran yli miljoona[20] silloista markkaa. Kaikki Lankilankoskea suuremmat huopatehtaat olivat Viipurin läänissä. Vuonna 1937 tilanne oli pitkälti sama: maan 15 huopatehtaasta yhdeksän oli Viipurin läänissä, viisi Hämeessä ja Lankilankoski yksin Vaasan läänissä. Kyseisenä vuonna Lankilankoski ilmoitti valmistaneensa 11 000 paria huopasaappaita, lankoja ja kankaita. Vuoden 1937 lopussa työntekijöitä Lankilankoskella oli 32 naista ja 10 miestä.[21]

Huopikkaiden valmistus oli pitkälti käsityötä. Raaka-ainetta eli lampaanvillaa hankittiin laajalta alueelta, aluksi lehti-ilmoitustenkin kera, mutta myöhemmin myös ulkomailta.[22] Lapsena tehtaalla paljon oleskellut Liisa Sipilä kuvaili valmistusta: ”*Isosta paalista otettiin villa, ensin kuumassa vedessä, ja oli puinen [työväline], jolla hakattiin villaa, jotta se huovuttui. Lestin päälle huopa tiivistettiin. Kaikenkokoisia lestejä piti olla ja valtavia määriä. Vahvasti käsityötä kaikissa vaiheissaan. Pääasiallisesti käsin muotoilua.*”[23]

Kuva vas.
Kansatieteilijä ***Samuli Paulaharju i****kuisti valokuvaan seppä Kaakisen huopasaappaissaan Kiimingissä 1913.*

Kuva Samuli Paulaharju. Museovirasto, Kansatieteen kuvakokoelma.

Juho Annalan aikaan ”tossut” olivat hyvin suosittuja: niitä käyttivät sekä miehet että naiset, vanhat, nuoret ja varsinkin lapset. Miehillä oli riippuvartisia nahkasaappaita, mutta myös miehet käyttivät huopasaapikkaita. Lankilankoskella valmistettiin mustia ja ”harmoita” tossuja. Mustaa värjättiin itse luonnonharmaasta villasta, ja niitä pidettiin ”vähän hienompina”.[24] Koristeita huopasaappaissa ei ollut, mutta sen sijaan varrettomiin sisätohveleihin voitiin virkata punaisella tai sinisellä langalla reunukset ja tupsut. Liisa Sipilä kertoi: ”*Mäkin olen ollut niitä virkkaamassa, kyllä ne siellä tehtaalla omana hommanaan tehtiin. Äitini käytti [huopatossuja] heinäpellollakin, kun niissä ei jalka hionnut. Veljeni Kalle, hupiveikko, aina kylille lähtiessään laittoi tohvelit jalkaansa.*”[25] Myös kansanperinteen kerääjä, kirjailija **Samuli Paulaharjun** kesällä 1913 valokuvaamalla seppä Kaakisella on reilut huopasaappaat jalassaan.

Erityisesti metsureille huopikkaat olivat talvioloissa hyvät jalkineet. Metsämiesten ammattilehti *Metsätaloudessa* kirjoitettiin vuonna 1938: ”*Hyvä koneisto vaatii hyvän hoidon. Niinpä, vaikka metsämies pärjäileekin melko huonoissa vaatteissa, etenkin mitä kuosiin ja leikkaukseen tulee, hän tarvitsee hyvät ja vuodenaikaan sekä työn laatuun sopivat jalkineet. – – Pakkasjalkineina ovat tietenkin huopasaappaat l. huopikkaat l. huovikkaat etevimmät. Niissä tarkenee vaikka miten kiljuvassa pakkasessa, ne eivät hierrä jalkaa eivätkä lipsahtele.*” Hiihtojalkineiksi niitä sovellettiin tarvittaessa pujottamalla käyristetty hevosenkenkänaula huovan läpi hiihtonokaksi. ”*Pitkä- l. riukuvartiset huopikkaat ovat erittäin sopivat kaato- ja ajomiehille,*

Kuva oik.
Mies ja hevonen metsätöissä. ”Pitkä- l. riukuvartiset huopikkaat ovat erittäin sopivat kaato- ja ajomiehille, jotka joutuvat kaalomaan paksussa hangessa. Ne ovat ryhdikkäät ja samalla sekä pehmeät että keveät.”

Kuva Museovirasto, Historian kuvakokoelma.



jotka joutuvat kaalomaan paksussa hangessa. Ne ovat ryhdikkäät ja samalla sekä pehmeät että keveät.”[26]

Sota-aikana huopikkaiden käyttö voitiin nähdä uudessa valossa myös sellaisilla paikkakunnilla ja ihmisten keskuudessa, joissa ne aiemmin eivät olleet juuri esiintyneet. *Alakansakoulu*-lehdessä nimimerkki H. S. kirjoitti helmikuussa 1941 huopikkaista: ”*Oletteko te, hyvät virkasisaret, – – kulkeneet koulumatkanne, jos teillä on sellainen, kylmissänne? Allekirjoittanut voi sanoa täydestä sydämestään, etteivät ole pakkanen eikä tuiskukaan pelottaneet. Tämä kaikki on huopikkaitten, niin juuri, rehellisten suomalaisten huopikkaitten ansiota. Kas, viime talvi oli sellainen opettava talvi, mikä pani meikäläisenkin ”heittämään nurkkaan hienostelun halun” ja pukemaan päällensä sellaista, mikä lämmitti.*”[27]

Kirjoituksesta ei käy ilmi, millä paikkakunnalla opettaja huopikkaissaan nyt asteli, mutta ihmetystä hän kertoo jalkineittensa herättäneen: ”*Kun ensimmäisenä aamuna, jolloin huopikkaat olivat jalassani, menin pihamaan poikki luokkaani, keskeytyi oppilasten leikki. Täälläpäin eivät sellaiset jalkineet ole paikkakuntalaisillakaan käytännössä. Eipä ihme, jos niitä piti pysähtyä ihmettelemään – ja niille hiukan hymyilemäänkin. Tiedämme jokainen, minkälaista on työnteko silloin, jos värjöttelemme viluissamme. Allekirjoittanut tunsi sinä ja seuraavina päivinä niin suurta hyvänolontunnetta ja lämpimyyttä, että päivän aikana sattuneet vastuksetkin tuntuivat pieniltä ja melkein merkityksettömiltä. Tiedämme myös, että terveys ja työteho kulkevat käsi kädessä. Ei kai meidän joukossamme ole ketään sellaista, joka pilaisi enemmin terveytensä kuin esim. panisi jalkaansa huopikkaat. – – Siis! Käytäntöön kaikki sellaiset tavat ja sellainen vaatetus, mikä on todisteena siitä, että me rakennamme uutta ja tervettä Suomea lapsillemme ja lastemme lapsille!*”[28]

Myyntiä ja mainosta

Huopasaappaat olivat nahkasaappaisiin verrattuna edullinen talvijalkine. Vuonna 1917 huopikaspari maksoi erään hinta- ja palkkavertailun mukaan helsinkiläisissä liikkeissä 40 markkaa (48 euroa vuonna 2012), mikä oli kahden ja puolen työpäivän palkka keskimääräiselle raskaan työn tekijälle. Saappaisiin verrattuna hinta oli noin neljäsosa.[29] Tasaisen myynnin ongelmana olivat leudot talvet. Lapualainen **Arvi Koski** (1901–1972) toimi Lankilankosken ”*vilttitossujen*” myyntimiehenä jossakin vaiheessa 1920- ja 1930-luvuilla. Hän kiersi polkupyörällä tai linja-autolla (”*omaa autoa ei tietenkään siihen aikaan ollut*”) tapaamassa maakunnan kauppiaita myyden paitsi Huopatehtaan myös muiden tehtaiden tuotteita. Arvin nuorin poika **Martti** kertoi isänsä myöhemmin useasti muistelleen kurjaa tilannetta: ”*Sattui lämmin, leuto talvi ja kävi niin traagisesti, että kauppiaat peruivat tilaukset.*” Tämä oli paha taloudellinen isku perheelliselle myyntimiehelle. Ansiot olivat myytyjen tuotteiden takana.[30] Mutta vastaavasti huopasaappaiden menekki oli taattu kylminä talvina. Lokakuussa 1935 *Lapuan Sanomissa* Lankilankosken Huopatehdas

mainosti toiveikkaana: ”*Kylmä talvi on tulossa!*” Lämpimien ja kestävien huopasaappaiden lisäksi saatavilla oli pehmeitä peitehuopia sekä ”*paksuja ja komeita*” hevosloimia. Lisäksi mainoksessa ilmoitettiin kotona valmistettujen kankaiden jatkokäsittelystä.[31]

1920-luku oli Suomessa nykyaikaisen mainostamisen kehityksessä merkittävää aikaa. Mainostoimistoja perustettiin, ensimmäiset ”*reklaamimessut*” järjestettiin Helsingin Taidehallissa vuonna 1928 ja itse sana ”*mainos*” keksittiin *Suomen Kuvalehden* järjestämän nimikilpailun tuloksena. Tavaramerkkien rekisteröinti ja tuotemerkkien suunnittelu oli kuitenkin vahvistunut jo 1900-luvun alussa.[32] Myös Lankilankosken Huopatehtaalle suunniteltiin jo toiminnan alussa oma tuotemerkki, pyöreä logo, jonka keskellä on jääkarhu ja kolme eri suuntiin osoittavaa huopasaapasta.[33] Varhaisimpien tavaramerkkien kuva-aiheena karhu oli Suomessa, kuten myös Ruotsissa ja Saksassa, varsin suosittu. Eläinaiheista se oli kaikkein suosituin: ensimmäinen rekisteröity karhu-merkki oli Karhulan mekaanisen verstaan tavaramerkissä vuodelta 1892. Sittemmin karhu esiintyi eri alojen yritysten tuotteissa kahvista tupakkaan, makeisiin ja ruisjauhoihin, nahkatuotteista tekstiiliin, lasiin ja asfalttiin.[34] Muodoltaan Lankilankosken tavaramerkki oli pyöreä, mikä oli myös suosittua, mutta jääkarhu oli tavanomaisesta poikkeava ja huopasaappaita ajatellen osuvasti erottuva idea. Lankilankoski mainosti tuotteitaan sekä koko maahan levinneissä että paikallisissa sanomalehdissä.

Syksyllä 1922 Lapualla vietettiin valtakunnallista kotimaisen tuotan-





Kuva oik. ylhäällä
Lankilankosken Huopatehdas valmisti hevosille hamutsoja ja loimia.

Kuva oik. alla
Lankilankosken Huopatehtaan mainos Lapuan Sanomissa 10.10.1935.


LANKILANKOSKEN HUOPATEHDAS
LAPUA
TÄÄLLÄ VAIHDETAAN
VILLA- JA LUMPPU-
LANKAA

non juhlaviikkoa. Toriaikaan järjestettiin maalaisoloissa erityinen ”*reklaamikulkue*”, johon osallistuivat Lankilankosken Huopatehtaan lisäksi muun muassa Hännisen nahkuriliike, Vihtori Sillanpään harmoonitehdas, Yrjö Liljeqvistin huonekaluliike, Lapuan Sähkö Osakeyhtiö ja Lapuan emäntäkoulu. Mukana oli myös ”*maataloustuotantoa esitteleviä kärryjä*” ja kotimaista karjaa ”*edustamassa omaa hyödyllisyyttään*.” Yleisöä oli paikalla teiden varsilla tuhansittain ”*katselemassa ja ihmettelemässä*” ja kulkueen parhaimmasta esityksestä äänestettiin. Lankilankoski sijoittui toiseksi Emäntäkoulun voittaessa. Lankilankosken reklaamikärrystä ei ole valitettavasti jäänyt kuvausta, mutta Emäntäkoulun kärryä sanomalehti *Ilkka* kuvaili ”*erittäin aistikkaasti sommitelluksi*” ja sen keskeinen viesti kuului: ”*Kotitalous arvoon*”.[35]

Tärkeitä Lankilankosken Huopatehtaan tuotteiden, längen pehmikkeiden ja loimien, käyttäjiä olivat hevoset. Vielä maailmansotien välisellä ajalla ja sen jälkeenkin varsinkin työhevosten merkitys maaseudulla oli aivan keskeinen. Perinteisesti hevosen länget olivat kansan parissa olleet tärkeä statussymboli. Kansatieteilijä **Kustaa Vilkuna** kuvasi hevosvaljaiden koristelua vuonna 1953: ”*Aikoinaan on uhrattu hevosvaljaiden koristelemiseen ja uljuuteen yhtä paljon huolta kuin nykyisin loistoautojen muotoihin ja mukavuuteen. Kansan parissa olivat erityisesti kaupunkimatkat sellaisia, joilla isännän oli yhteiskunnallisen arvonsa korottamiseksi näytettävä, miten kauniit länget ja luokki, miten monta tiukua ja kulkusta sekä miten kiiltävät suitsien ja päitsien jakorenkaat on meidän talossa ja meidän hevosilla.*”[36]

Erityisen tärkeitä hevosen varustaminen oli sulhasmiehille: ”*Omatekoiset varusteet vastasivat nykyisiä koulutodistuksia, oppiarvoja ja titteleitä, jopa pankkikirjaakin.*”[37]

Lankilankosken Huopatehdas mainosti tuotteitaan hevosalan erikoislehdessä, *Hevosviestissä.* Vuonna 1929 lehti piti ”*ilmoitustehoaan*” ainutlaatuisena: paitsi laaja levikki ja ”*maamme vakavaraisin ja ostokykyisin väestönosa*” maanviljelijät ja hevoskasvattajat kaupungeissa ja maaseudulla, myös erikoislehden laatu päivälehtiin verrattuna käyttötavarana oli myyntivaltti: ” ”*Hevosviesti*” *kuuluu kaikkialla niihin lehtiin, joita ei revitä luettua ja kuleteta* ”*vissiin*” *paikkaan, kuten tehdään päivälehdille. Ensin pidetään se pöydällä vieraitten ja talonväen luettavana ja vuoden lopussa sidotaan kirjastoon. Ilmoitus Hevosviestissä on kuin ikuinen liekki! Se muistuttaa aina olemassaolostaan.*”[38]

Huomattavan paljon mainoksia 1920- ja 30-luvuilla Lankilankosken Huopatehdas julkaisi myös lukuisten maanpuolustukseen liittyvien lehtien, kuten Suojeluskuntajärjestön *Hakkapeliitan* tai Akateemisen Ilmasuojeluyhdistyksen *Maanpuolustusnuorison* palstoilla.[39] Armeija oli aluksi huopasaappaiden ja myöhemmin myös peitehuopien merkittävä asiakas.[40]

Kuva vas.
Lankilankosken Huopatehtaan logossa on jääkarhu ja kolme eri suuntaan osoittavaa huopasaapasta.

Kuva K&H Annala Oy:n arkisto.

Pehmooset viltit

Juho Annala kuoli helmikuussa 1939. Lankilankosken Huopatehtaan johdossa hänen työtään jatkoi veli **Köpi Annala**, joka oli toiminut tehtaan konttorissa prokuristina jo 1920-luvun lopulta alkaen. Sodan sytyttyä perheen vanhimmat pojat Erkki ja Esko, sekä vanhimman tyttären Rauhan puoliso **Esko Hjelt**, joka oli myös työskennellyt tehtaan palveluksessa, lähtivät sotaan. Talvi- ja jatkosota merkitsi Lankilankoskellakin olosuhteiden muutoksia: villatuotteet suuntautuivat armeijalle, säännöstely vaikutti, ja rintamalta tuli perheeseen suruviesti, Esko Hjelt oli kaatunut.[41] Sota koetteli kaikkia ja yhteisiä voimia tarvittiin koko kylässä. Emäntä **Aune Setälä,** joka oli jäänyt sotaleskeksi viiden lapsen kanssa, asui tehtaan lähellä. Maatilansa töihin hän sai apua paitsi asutetulta siirtoväeltä, lotilta ja maaseudulle turvaan matkustaneilta kaupunkilaisäideiltä lapsineen myös Lankilankosken tehtaan työntekijöiltä, jotka iltaisin kiiruhtivat auttamaan: ”*On tarvinnut vain sana lähettää ja heti on apua tullut. Pelkään aivan, saanko koskaan heidän töitään palkituksi.*”[42]

Kankaiden kudonta alkoi Lankilankoskella 1930-luvun mittaan, viimeistään vuonna 1937.[43] Seuraavana vuonna Juho Annala ilmoitti kaupparekisteriin Lapuan Värjäämö Juho Annala -nimisen yhtiön, jonka toimialana oli värjäys ja valkaisu.[44] Sodan jälkeen, vuoden 1946 lopulla, Lankilankosken rannalle syntyi jälleen uusi yritys: Juhon ja Kaisan vanhimmat pojat, Erkki ja Esko aloittivat Väri- ja Kutomateollisuus Oy -nimisen yhtiön toiminnan. Väri- ja Kutomateollisuus Oy erikoistui nimenomaan peitehuopien kutomiseen. Kaupparekisteriin jätetyssä ilmoituksessa yhtiön tarkoituksek-seksi kirjattiin: ”*jatkaa herrojen Erkki Annalan ja Esko Annalan Lapuan kunnassa harjoittamaa kankaiden valmistus- ja värjäysliikettä ja siis harjoittaa mainittua ja kaikkea muutakin luvallista valmistusta ja kauppaa.*”[45] Yrityksen nimi muutettiin Värikutomo Oy:ksi huhtikuussa 1955. Tässä vaiheessa tehtaan toimitusjohtajaksi oli vaihtunut Esko, Erkin toimiessa teknillisenä johtajana.[46]

Esko toimi myös Lankilankosken Huopatehtaan toimitusjohtajana vuonna 1947 menehtyneen Köpi Annalan jälkeen. Vuonna 1955 veljeksistä nuorimmat, Kalle ja Heikki perustivat puolestaan oman, huonekalukankaiden valmistukseen erikoistuneen yrityksensä K&H Annala Oy:n. Huopikkaista ja hamutsoista tuotantonsa aloittanut Lankilankosken Huopatehdas Annala ja Kujanpää lakkautettiin vuonna 1960, ja sen tilalle perustettiin Juho ja Kaisa Annalan lasten yhteisesti omistama Lankilankoski Oy. Esko Annalan toimiessa edelleen toimitusjohtajana yritys keskittyi lankojen kehräämiseen.[47]

Yhteistyö toinen toisensa lähellä sijainneiden firmojen välillä oli tiivistä. Juho ja Kaisa Annalan tyttärenpojan, Värikutomossa pitkään työskennelleen ja myöhemmin oman yrityksen, Lapuan Kankurit, perustaneen **Juha Hjeltin** sanoin: ”*Se oli hyvin yhdessä tämä homma, kun täällä tehtiin osa langasta Lankilankoskella ja tuolta Värikutomon tai K&H Annalan suunnasta tuli tilaukset. Tämä koko systeemi pelas tavallansa hyvin yhteen. Ne oli kaikki osa tätä sukua. – – Värikutomo toimi K&H:n kanssa täysin linjassa. – – Kaikki [ovat] sidoksissa toisiinsa, Annala ja Lapuan Kankurit, saman suvun jatkoa.*”[48]

1917

35 VUOTTA

1952

ensiluokkaista

HUOPATEOLLISUUTTA...

Vaasa 1/4

VUONNA 1917 perustettiin Lapualla Lankilankosken Huopatehdas palvelemaan huopajalkineiden tarpeen tyydyttämistä. Toi aloitettiin vaatimattomasti, mutta johdonmukaisen työs kiistattoman ammattitaidon avulla voitiin yritystä

TÄNÄÄN, yrityksemme täyttäessä 35 v huopaosaston lisäksi, ensiluokkaisen luen tuotanto-ohjelmaamme hu matto- ja karstalangat.

KIITÄMME asia monin tav aikan

Annalan vahvat naiset – Elämää Lankilankosken kutomoyhteisössä

Mari Lohiniva

Tehdasyhteisön synty

Suomalainen kutomoteollisuus kasvoi nopeasti 1900-luvun alussa. Tehtaita perustettiin vilkkaasti ja kotimainen tuotanto alkoi vähitellen korvata tuontia. Nopeimmin aloista kasvoi villateollisuus, joka työllisti kolmessakymmenessä yrityksessä 3 354 työntekijää vuonna 1913. Ensimmäisen maailmansodan aikana kutomoteollisuus toimi suurimmaksi osaksi kotimarkkinoiden varassa, länsituontia ei juuri ollut ja raaka-aineita saatiin vielä tuolloin tuotua Venäjältä. Kaiken kaikkiaan sota-aika oli kutomoalan yrityksille tuottoisaa aikaa.[1]

TEVANAKE-teollisuuden (tekstiili-, vaatetus-, nahka- ja kenkäteollisuus) käynnistyminen oli luontevaa Etelä-Pohjanmaalla. Alueella oli pitkät perinteet ompelu- ja kudontataidossa, jotka tekstiiliteollisuudessa siirrettiin pienimuotoiseen sarjatuotantoon. Myös Lankilankoskella oli tekstiiliosaamista, jonka lähtökohdat olivat naisille tarjoutuvissa erilaisissa sivutöissä ja raaka-aineiden saatavuudessa.[2] Etelä-Pohjanmaan ja Satakunnan alueiden erityispiirteisiin lukeutuvat villalangalla kirjotut peitot, joita käytettiin rekipeittoina, myötäjäislahjoina, morsiustäkkeinä ja paarivaatteina. Mallit kulkeutuivat Pohjanmaalle Ruotsista Kokkolan seudun Karlskronan sotalaivaveistämöllä työskennelleiden kirvesmiesperheiden välityksellä. Peitteissä näkyi naisten arkielämän kokemukset ja virikkeet erilaisina kuvioina ja väreinä. Peitteitä tehtiin käyttötarpeeseen ja niiden tekeminen oli myös yhteisöllistä, eli perheen, suvun ja yhteisön naiset kerääntyivät usein samoihin tiloihin käsitöitä tekemään.[3] Kun Lankilankosken Huopatehdas aikanaan 1930-luvun puolivälissä aloitti peitteiden teollisen valmistuksen, jatkoi se tavallaan vanhaa eteläpohjanmaalaisten peitteiden valmistusperinnettä.[4]

Juho Annalan vaimo **Kaisa** oli edistyksellinen nainen. Hän oli käynyt Vaasan kauppakoulun ja työskennellyt useamman yrityksen palve-



luksessa muun muassa konttoristina ruotsinkielisellä Karjaalla. Huopatehtaan konttori ja perheen koti sijaitsivat samassa rakennuksessa, joten Kaisa hoiti samalla sekä tehtaan kirjanpidon että yhdeksän lapsen kasvattamisen. Hän saattoi töiden lomassa myös kipaista myymään kangasta tehtaalla asioiville kyläläisille.[5]

Kaisa oli luonteenpiirteeltään määrätietoinen emäntä, jolle ei sanottu herkästi vastaan, kuten **Juha Hjelt** muistelee isoäitiään. Eräänä syksynä Kaisa komensi tytöt perunapellolle töihin, vaikka tehtaalla oli menossa vuoden kiireisin aika: ”N*eljä likkaa tehtaalta perunoita nostamaan*”, kuului Kaisan komento tehtaalla. Kaisa osasi olla myös lämmin ja oikeudenmukainen hahmo, joka ei halunnut asettaa itseään erityisasemaan. Tehtaan työntekijät olivat hänelle kuin omaa perhettä.[6]

Perheen ja perheyrityksen toiminnan yhdistäminen jatkui sukupolvesta toiseen, joka näkyi erityisesti sekä Juhon pojan Kallen puolison **Kaija Annalan** että pojanpojan Vesan puolison Päivin arjessa: ”*Kaija hoiti siinä oman työn ohessa lapset ja piti talon aina auki tarjoiluineen, kestitsi tehtaan vieraita niin lomalla kuin arki-iltoinakin*”. **Päivi Annala** vastasi puolestaan projektimyynnistä muun muassa 1990-luvun lama-aikana, jolloin yrityksessä elettiin vaikeita aikoja. ”*Lapset hoidettiin, käytiin kova lama, jossa pantattiin taloa myöden kaikki juuri silloin kuin lapset oli pieniä. Yhteisestä ajasta otettiin kaikki irti ja loppuaika oltiinkin töissä, pyhää arkea. Yrittäjäpariskunnan arkea on se, että jaetaan työpaikka ja koti, velat ja vastuut*”.[7]

Kuva vas.
Kaisa ja Juho Annalan hääkuva vuodelta 1911. Kuvan omistaa K&H Annala Oy.

Kuva oik.
Kirjanpitoa vuodelta 1917. K&H Annala Oy:n arkisto.





Kutomon yhteisöllinen ja tiivis ilmapiiri välittyy myös eläköityneen Annalan kutoja **Aino Kangasluoman** ja rouva **Liisa Sipilän** muistelupuheissa. Kangasluoma kuvaa tehtaan ilmapiiriä lämpimään sävyyn: ”*Annala oli koto*”. Sipilä muistelee puolestaan Lankilankoskella 1950-luvulla järjestettyjä henkilökunnan yhteistilaisuuksia, kuten pikkujouluja ja kesäretkiä, joihin työntekijät järjestivät yhdessä ohjelmaa. Suosituiksi muodostuivat myös **Esko** ja **Erkki Annalan** ideoimat kaikille avoimet urheilukilpailut, joihin osallistui sekä kutomon työntekijät että kyläläiset.[8]

Oothan sää ny nähäny mitenkä kurotahan – Työnteko tehtaalla

Tekstiiliteollisuudessa perhe vaikutti merkittävästi tehtaalle työhön hakeutumiseen. Vielä 1950–1970-luvuilla monissa perheissä oltiin tehtaalla työssä useamman sukupolven ajan.[9] Myös Lankilankoskella tämä perinne toteutui: tehtailla saattoi työskennellä koko perhe jopa kolmessa sukupolvessa ja vuosikymmenien pituiset työsuhteet olivat tavallisia. Vaikka työväki löytyi lähialueilta, houkutteli kutomo väkeä myös muualta Suomesta ja asunto järjestettiin tarvittaessa. Lankilankosken yhtiöt tunnettiin myös luotettavana työnantajana, jolla oli oma sairaskassa.[10]

Tehdas oli merkittävä työllistäjä alueella, vaikka suurin osa väestä sai elantonsa maanviljelyksestä. Erityisesti nuorten naisten lähtö kotitilalta tekstiilitehtaalle töihin oli luonteva vaihtoehto, koska työhön ei vaadittu erityistä koulutusta. Pelkkä käsityötaito oli riittävä peruste, syy ja taito hakeutua tehtaalle töihin. Työ opetti tekijäänsä. Töihin kutomoon hakeuduttiin yleensä kansakoulun jälkeen noin 15–16-vuotiaana tai jopa nuorempana. Koska tehtävät oppi tekemällä, iällä ei ollut suurta merkitystä. Lisäksi ahkeralle työntekijälle löytyi yleensä sopiva tehtävä, koska tehtaalla tarvittiin monenlaista väkeä lämmittäjistä kutojiin.[11]

Tyttöjen ammattikoulutuksella tarkoitettiin pitkään ainoastaan kotitalous- ja käsityöopetusta, joka tähtäsi lähinnä kotikulttuurin kohottamiseen, ammattitaidon opettamisen sijaan.[12] Myöhemmin K&H Annala Oy oli mukana kutomoalan ammatti- ja oppisopimuskoulutuksessa. Lapuan ammattikoulussa toimi kutomoalan koulutusohjelma, joka koulutti kutomotyöntekijöitä. Näin jatkettiin tekstiiliteollisuuden työssäoppimisen perinnettä, mutta samalla avautui mahdollisuus suorittaa alan ammattitutkinto. Vaikka Annalan kutomon tehdassaleissa alkoi vähitellen työskentelemään alan koulutuksen omaava henkilökunta, oli tehtaan hierarkia ja työläisten keskinäinen kontrolli tarkkaa. Työtehtävissä edettiin ja arvostus saavutettiin vain kokemuksen kautta.[13]

Tekstiiliteollisuudessa oli yleistä, että naisten työtehtäviin kuuluivat kehruu, trikoon valmistus ja varsinaiseen kankaan valmistukseen liittyvät työvaiheet. Vaikka kankaat kudottiin Lankilankoskella teollisesti, sisälsi moni valmisteleva työvaihe ennen kudontaa run-

Kuva vas.
Naiset kutoivat, miehet hoitivat koneita. Kuvassa loimaaja ***Elsa Kalliokoski*** *ja laitosmies* ***Esko Kaikko.***

Lapuan Sanomat 3.5.1978.

saasti käsityötä, kuten puolaaminen (langan kerintä sukkulalle), niisiminen (loimilankojen pujotus niisilankoihin halutun sidoksen muodostumiseksi), kutominen, loimaaminen (loimen luominen kutomakoneeseen), loimien solmiminen ja noppaaminen (kankaan viimeistelytarkistus). Uuden työntekijän tehtäviin kuului muun muassa puolaaminen, josta edettiin muihin työtehtäviin omien taipumusten mukaan.[14]

Miesten tehtäviin lukeutuivat puolestaan tekniset työt, kuten koneiden asennukset ja korjaukset tai valkaisuun, värjäykseen, painamiseen ja tärkkäämiseen liittyvät tehtävät. Sukupuolen perusteella jaetut työtehtävien rajat olivat suhteellisen tiukat, vaikka ennen teollistumista kutominen saattoi olla yhtä hyvin naisten kuin miestenkin työtä.[15] Esimerkiksi naisilla ei ollut mahdollisuutta edetä mestarin tehtäviin vaan tehtävään palkattiin lähes yksinomaan miehiä, kun taas itse kutominen miellettiin naisten työksi. Mikäli miehet kutoivat, oli heillä yleensä enemmän kangaspuita vastuullaan ja ansaitsivat siten parempaa palkkaa urakoista kuin naiset. Lisäksi miehille saatettiin maksaa koneiden ja laitteiden huoltotöistä lisäkorvausta.[16]

Kutoja Aino Kangasluoma työskenteli kutomolla yhteensä 37 vuotta. Hän aloitti kolmivuorotyön 16-vuotiaana 1950-luvulla. Kutojan työn opetteleminen tapahtui vanhemman ja kokeneemman kutojan **Aino Holman** johdolla ja opastuksella. Mestareina tehtaalla toimivat **Ville Kiviluoma** ja **Jaakko Tala**. Kangasluoman mukaan tämä tarkoitti, että tulokkaille näytettiin muutaman kerran tehtävät ja ”*sitten vaan töihin*”.[17] Suurissa kutomoissa 1920-luvun loppupuolella kutojakokelaat joutuivat jopa erityiseen kutomon oppikoppiin, jossa vanhempi kutoja opetti uudelle tulokkaalle kudonnan esivalmisteluihin ja kudontaan liittyvät perusteet. Kutomosalin puolelle pääsi vasta, kun hallitsi kudonnan perusasiat.[18]

Lankilankoskella vallitsi yhdessä tekemisen meininki. Tämä tarkoitti muun muassa, että virallisesti tehtailla ei ollut työnjohtajia tai esimiehiä, vaan tehtäviä hoitivat kokeneet ja pitkäaikaiset työntekijät.[19] Varsinkin kutomon alkuaikoina uusien koneiden käyttöönotto tehtiin ja opeteltiin yhdessä. Teknikko saattoi auttaa koneen kokoamisessa, mutta sen jälkeen tehtaanväen oli pärjättävä itsenäisesti.[20] Aino Kangasluoman äiti, **Anna Isosalo** muisteli vuonna 1956 kirjoittamassaan kronikassa, kuinka hän nuorena tyttönä oli tehtaalle tullessaan joutunut vastuulliseen työtehtävään eli luomaan loimen uuteen kutomakoneeseen. Tehtaalle oli hankittu ensimmäinen kutomakone vuonna 1937, jota asentamaan saapui nuori kutojamestari. Muut työntekijät eivät pitäneet tästä ”*Präiskäkurkuksi*” ristitystä kovaäänisestä kutomakoneesta, joka nopeutti työtahtia. Työn ääressä oli totuttu keskustelemaan koti- ja muistakin asioista, mutta nyt se kävi myös melun vuoksi mahdottomaksi. Vanhaan ei ollut paluuta, vaan tehtaalle hankittiin lisää koneita vastaamaan kasvavaa huopavilttien menekkiä.[21]

Uuden kutomakoneen myötä huomattiin, että tehtaalta puuttui

loimauskone, joten oli turvauduttava perinteisiin luomapuihin. Juho Annala pyysi tehtävään nuorta Annaa kysymällä: ”*Osaatko sinä Annikka kangasta ylähä laittaa*?” Toki Anna osasi loimen luoda, mutta ”maalaisten lailla”. Anna ihmetteli, miten hän nuorena tyttönä joutui mestarille mestariksi. Anna osoitti ammattitaitonsa ja tehtaalla päästiin vihdoin kutomisen alkuun.[22]

Lankilankosken kasvun aika

Sodan aikana suomalainen tekstiiliteollisuus pyöri täydellä teholla toimittaen huopia, hevosten loimia, mantteleita sekä kankaita lähinnä armeijan tarpeisiin. Siviilitarkoituksia palveleva tuotanto kiellettiin vuonna 1941. Raaka-aineiden, erilaisten tarvikkeiden, kemikaalien ja polttoaineen saatavuus heikentyi ja teollisuuden toimintaa vaikeutti tehtaiden työntekijämäärien pieneneminen miesten lähtiessä rintamalle. Materiaalien säännöstely koski myös tekstiilituotantoa, kuten esimerkiksi puuvillaa ja villaa, joita ei saatu maahan lainkaan vuosina 1942–1945.[23] Yleinen raaka-ainepula pakotti tekstiiliteollisuuden turvautumaan korvikemateriaaleihin, joita kemianteollisuus onnistuneesti kehittelikin, kuten sillaan, säteriin, lumppuihin ja jopa hiuksiin. Tekstiilitaiteilijoista erityisesti **Dora Jung** suosi paperia raaka-aineena ja hänen suunnittelemansa paperilankadamastit muistuttivat erehdyttävästi aitoa pellavaa. Tekstiilitaiteilijoiden idearikkaus tuotti käyttökelpoisia korvikemateriaaleja myös teollisuuden käyttöön, paperilangan lisäkuteena käytettiin esimerkiksi räsykankaan paloja, olkia ja kasvien juuria, lastuja tai tuohisuikaleita.[24]

Sodan jälkeen alkoi jälleenrakentamisen aika ja erilaisten tuotteiden menekki kasvoi. Tehtaat pyrkivät vastaamaan esimerkiksi valtavan siirtoväestön tarpeisiin, vaikka raaka-aineista oli huutava pula. Sodan päätyttyä Suomelle langetettiin maksettavaksi suuret sotakorvaukset, jotka suoritettiin suurimmaksi osaksi teollisuuden tuotteilla. Korvausten osuus koko teollisuustuotannosta oli huomattava vuosina 1946–1952. Sotakorvauksien määrä vastasi peräti neljää prosenttia Suomen bruttokansantuotteesta. Teollisuustuotannon laatuun alettiin kiinnittää aiempaa enemmän huomiota, ja tämän ansiosta myös muu vienti alkoi kasvaa.[25] Edelleen voimassa ollut säännöstelytalous horjutti tekstiiliteollisuuden asemaa, raaka-aineiden lisäksi pääomasta ja ulkomaisesta valuutasta oli puutetta. Virallisesti tekstiilejä, muita materiaaleja ja ruoka-aineita koskeva säännöstely päättyi vuonna 1953.[26] Tämän jälkeen tekstiiliteollisuus kasvoi nopeasti. Suurimmillaan työntekijämäärät tekstiiliteollisuudessa olivat vuonna 1956, jolloin ala työllisti yli 40 000 henkilöä. Tämän jälkeen kehitys kääntyi lievään laskuun.[27] Lankilankosken yhtiökokonaisuus kasvoi muiden suomalaisten tekstiilitehtaiden ohella ja tehtaasta muodostui eräs merkittävimmistä työnantajista Lapualla. Se työllisti 1950–1960-luvun taitteessa värjäämössä, kehräämössä ja kutomossa parhaimmillaan noin 140 henkilöä.[28]



Huonekalukankaiden valmistus Lankilankoskella käynnistyi, kun Juho ja Kaisa Annalan poika **Kalle Annala** äitinsä kehotuksesta perusti veljensä Heikin kanssa vuonna 1955 tyhjilleen jääneisiin huopatehtaan tiloihin K&H Annala Oy:n. Yrityksen liikeideana oli markkinoida huonekalukankaita pohjalaisille huonekalutehtaille ja tehtävässä onnistuttiin erinomaisesti.[29] Aika oli yritykselle otollinen, koska kalusteiden ja niihin tarvittavien huonekalukankaiden menekki oli sodan jälkeisessä Suomessa suuri. Jälleenrakentaminen merkitsi kotien uudelleen sisustamista. Lisäksi 1950-luvulla alkoi muuttoliike maaseudulta kaupunkeihin, joka vaikutti voimakkaasti kulutukseen.[30] Annala oli alueen monille pienviljelijäperheille erittäin tärkeä, koska maanviljelys ei enää yksistään riittänyt elättämään koko perhettä, vaan oli lähdettävä ulkopuolelle työhön.[31]

Kasvavaa teollisuuden tuotantoa varten tarvittiin jatkuvasti uutta osaavaa työvoimaa. Työelämässä useilla eri aloilla puhuttiin naisten näppäristä sormista, jolla tarkoitettiin kärsivällisyyttä, huolellisuutta ja kykyä sopeutua yksitoikkoisiin ja toistuviin tehtäviin eli työelämän ulkopuolella hankituista taidoista. Näitä erilaisia ominaisuuksia tarvittiin erilaisissa työtehtävissä niin tehtaissa kuin toimistoissa, mutta niitä ei silti laskettu ammattitaidoksi. Ammattitaidoksi arvostettiin perinteisesti niitä taitoja, joita miehet ovat voineet hankkia. Kyse ei ole ollut välttämättä siitä, että naisilla olisi ollut vähemmän ammattitaitoa. Koulutuksen puutteen vuoksi naisten tehtäviksi teollisuusammateissa tulivat pääsääntöisesti työt, joissa ei vaadittu ammattitaitoa ja siten myös palkkaus vakiintui matalapalkkaisuuteen.[32]

Työ ja perhe-elämä

Tekstiiliteollisuuden varhaisina vuosina ennen lainsäädäntöä ei työturvallisuuteen kiinnitetty kovin paljon huomiota. Työsuojelu tehtaissa oli hyvin vaatimatonta ja ainoa määräys oli, ettei naista tai lasta saanut laittaa voitelemaan tai puhdistamaan käynnissä olevaa konetta. Päivittäistä työaikaa ei rajoitettu, joten lapsetkin tekivät 13,5 tuntisia työpäiviä tai kolmivuorotyötä.[33] Vasta 1800- ja 1900-luvun vaihteessa länsimaissa alettiin suojella syntyviä lapsia äidin työssäkäynnin, varsinkin tehdastyön, aiheuttamilta vaaroilta. Esimerkiksi vuoden 1890 työsuojelulaissa asetettiin ammattientarkastajia valvomaan lain noudattamista. Naiset itse saattoivat kuitenkin vastustaa esimerkiksi yötyökieltoa ja muita suojelulakeja, koska niiden tulkittiin asettavan esteitä naisten etenemiselle työelämässä.[34] Suomessa ensimmäinen työsuojelulaki tekstiiliteollisuudessa tuli voimaan vuonna 1917. Siinä myönnettiin naisille neljän viikon synnytysloma, raskaana olevaa ei myöskään ollut sallittua pitää hänen tilaansa vaarantavassa työssä. Korvauksia ei näissä tapauksissa kuitenkaan velvoitettu maksamaan, joten synnytyslomakin oli palkaton.[35]

Ammattientarkastajat tekivät valvontakäyntejä myös Lankilankoskelle. Heidän esittämänsä huomautukset työturvallisuuden puutteista korjattiin, vaikka kaikkeen ei ammattientarkastajallakaan ollut parannusehdotuksia. Esimerkiksi tehdassalin meteli oli pitkään hallitsematonta ja kuulovauriot olivat ikääntyvillä työläisillä yleisiä. Meluntorjunta työsuojelumääräyksenä tuli voimaan vasta myöhemmin,

Kuva oik.
"Lankilaasia 50-luvulla".

Värikutomon ulko-oven edessä kuvattiin työvuorossa olleet edessä vas. ***Anna Isosalo***, ***Eeva Suokko***, ***Maija Ikola***, ***Mirja Vuorenmaa, Aino Etelä-Aho***, ***Aino Isosalo*** *ja* ***Rouva Kuru***. *Takana vas.* ***Alma Vuorensyrjä***, ***Liisa Leimola***, ***Selma Kangasluoma***, ***Martta Salomäki***, ***Sirkka Kangasluoma***, ***Elsa Laurila*** *ja* ***Maija Koukkari***.

Kuvan omistaa ***Aino Kangasluoma.***

eikä kuulosuojaimia käytetty. Myös hengitysteiden ongelmia esiintyi tekstiilipölyn vuoksi. Lisäksi 1970-luvulle asti jatkunut urakkapalkkaus houkutti puhdistamaan ja huoltamaan koneita niiden ollessa käynnissä. Onnettomuuksilta ei vältytty, mutta vakavilta turmilta säästyttiin. Vaikka työ ei välttämättä ollut kovin raskasta fyysisesti, seisomatyö oli myös ruumiillisesti kuluttavaa.[36]

Lankilankoskella työskenneltiin 1950-luvun alkuun saakka kolmessa vuorossa. Yövuoro todettiin haastavaksi naistyöntekijöiden kannalta, koska useimmilla oli kotona lapset ja mies hoidettavanaan, eikä lepääminen päivällä onnistunut. Loppuviikosta monet naiset saattoivat olla jo niin väsyneitä, että heidät koettiin työturvallisuusriskiksi. Lopulta yövuorosta luovuttiin ja kutomoon hankittiin lisää koneita, jolloin kahdessa vuorossa toimiminen oli riittävää. Tarvittaessa tehtiin ylitöitä. Lankilankoskella kudottiin kahdessa vuorossa syöstävällisillä koneilla (syöstävällinen kudonta), jolloin tarvittiin yksi kutoja yhtä konetta varten. Lisäksi työvuorossa olivat muun muassa siistijät ja karstaajat, joten työväkeä oli paljon. Kun 1970-luvulle tultaessa koneet vaihtuivat siepparikoneiksi (syöstävätön kudonta) ja vähitellen automaattisiksi, työnkuva muuttui paljon. Yksi kutoja saattoi hoitaa useampaa konetta. Teknikkoa ei tarvittu mallin muuttamiseen ja kutoja pystyi hoitamaan prosessin alusta loppuun. Kutojan itsenäisyys työssään lisääntyi. Tosin tämä merkitsi myös tarvittavan työväen vähenemistä. Tehtaalla siirryttiin yhteen päivävuoroon 1970-luvun lopulla.[37]

Vuorotyöhön ja muilla sosiaalisiin uudistuksiin liittyvillä muutoksilla oli merkittävä vaikutus työntekijöiden hyvinvointiin. Aino Kangasluoma muistaa, että hänellä oli toisen lapsensa synnyttyä 1970-luvun lopulla mahdollisuus olla kahdeksan kuukautta palkallisella äitiyslomalla. Äitiysloman jälkeen hän vaihtoi lastenhoidon helpottamiseksi työtehtäviä noppaamiseen ja loimaamiseen, joita tehtiin aamuvuorossa. Kutomossa pidettiin tärkeänä, että myös kotiasiat saatiin järjestettyä mahdollisimman sujuvasti.[38] Äitiyslomien lisäksi 1960-luvulla keskusteltiin julkisesti siitä, miten lastenhoito tulisi järjestää äitien palattua työhön. Laki lasten päivähoidosta astui lopulta voimaan vuonna 1973, mutta päivähoitopaikkoja riitti kuitenkin tuossa vaiheessa vain pienelle osalle lapsista.[39]

Lankilankoskella ei ollut järjestettyä päivähoitoa. Lastenhoito ratkaistiin useimmiten niin, että lähitalosta otettiin tyttö ”*haltioomahan*”, eli lapsia hoitamaan, tai isommat sisarukset katsoivat pienempien perään. Tavallista oli myös, että samassa taloudessa asuvat isovanhemmat huolehtivat lapsenlapsista. Lisäksi eri vuoroissa työskentely naapurustossa asuvien työtovereiden kanssa mahdollisti lastenhoitovuorottelun.[40] Työväenliikkeen ajamaan sosialistiseen tasa-arvoteoriaan kuului naisen oikeus ansiotyöhön. Näkemys ”*naisen paikasta*” ei ollut yksiselitteinen, koska työläisnaisen toisena tehtävänä oli koti ja äitiys. He olivat raskaana, synnyttivät ja kantoivat lapsista päävastuun perheessä, ja joutuivat tämän vuoksi erityisasemaan työmarkkinoilla. Koska naisen velvollisuudet eivät koskeneet miehiä, asia ei kiinnostanut ammattiyhdistyksiä, vaan perheen

Kuva oik.
Kutomossa ***Aino Holma*** *ja* ***Aino Isosalo.***

Kuvan omistaa
Aino Kangasluoma.





ja työn yhdistäminen koettiin ongelmana, johon jokainen perhe joutui itse hakemaan ratkaisun.[41] Lapuan ensimmäinen ammattiosasto perustettiin Lankilankoskelle. Juho Annala oli toiminut työväen osuuskauppaliikkeen johtajana jo 1900-luvun alussa, joten liikkeellä oli yrityksessä vahvat perinteet.[42]

Se tekköö, joka kerkiää – Eteläpohjalainen Annalan kutomo

K&H Annala Oy:n nykyinen toimitusjohtaja **Hanna-Maria Kortesoja** jatkaa Lankilankosken vahvojen naisten perintöä neljännessä polvessa. Kortesojalle tärkeitä asioita ovat yrittäminen sekä suomalaisen työn ja perinnön kunnioittaminen.[43] Hänellä on tukenaan toimiva tukiverkosto: edeltävä, edelleen toiminnassa mukana oleva sukupolvi ja yrityksen perinteitä kunnioittava toimintatapa. Lisäksi menestymisen edellytyksenä on puolison tai muun läheisen kannustus, joka koetaan Annalan kokoisessa perheyrityksessä positiivisena voimana.[44]

Joka neljännen suomalaisyrityksen ylimmissä johtotehtävissä toimii nainen. Pääosin yritysten johtoryhmät koostuvat miehistä, vaikka taloudellisen epävarmuuden aikana monipuolinen johtoryhmä olisi yritykselle erittäin tärkeä. Liian yksipuolinen johtoryhmä ei tunnista kaikkia tilanteen haasteita tai mahdollisuuksia. Naisjohtajien lukumäärä ei globaalilla tasolla ole viiteen vuoteen noussut, vaikka naiset voivat tuoda ratkaisuihin analyyttisyyttä vastapainona miehille tyypillisempään reagointitapaan tehdä nopea päätös toiminnasta.[45]

Annalan kutomon toiminnassa naiset ovat aina toimineet monipuolisesti eri tehtävissä, myös päätöksenteossa. Kutomon toiminnot on organisoitu eteläpohjanmaalaiseen tapaan tekemisen kautta. Näin on saavutettu arvostus puolin ja toisin eli johtoportaasta työläisiin. Tehtaan avoimet ovet johtajien huoneisiin ja matala hierarkia ovat tarkoittaneet sitä, että yrityksessä on aina otettu huomioon myös työntekijöiden kanta, ja siten monipuolistettu päätöksentekoa.[46]

Valtion ja työmarkkinajärjestöjen samapalkkaisuutta edistävän ohjelman tavoitteena on, että vuoteen 2020 mennessä naisia ja miehiä toimisi johtotehtävissä määrällisesti yhtä paljon. Tavoite on hyvä, mutta se ei nykyisellä kehitysvauhdilla tule täyttymään. Naisten määrä esimiestehtävissä on lisääntynyt, mutta he eivät etene huippujohtoon etenkään teollisuuden aloilla. Työn ja perheen yhteensovittaminen koetaan edelleen ongelmallisena.[47] Historian näkökulmasta katsoen naiset ovat kuitenkin päässeet vähitellen paikoille, jotka aikaisemmin olivat ainoastaan miesten hallussa.[48]

Kuva vas.
K&H Annala Oy:n pitkäaikaisia työntekijöitä Keskuskauppakamarin ansiomerkeillä juhlittuina vuonna 2000.

K&H Annala Oy:n arkisto.

Kudottujen sisustuskankaiden vuosikymmenet

Jenna Marttila

Juho Annalan pojat **Kalle** ja **Heikki** perustivat K&H Annala Oy:n vuonna 1955, jolloin huopatehtaan tuotannosta siirryttiin vähitellen kudottujen huonekalukankaiden kutomiseen. Pohjanmaalla oli useita huonekalutehtaita, joten kankaille arveltiin riittävän kysyntää. Langat kankaisiin saatiin Lankilankoskelta tilaustyönä.[1] 1960-luvulla Annala teki yhteistyötä paikallisten huonekaluvalmistajien kanssa ja suunnitteli ja valmisti tilauksesta huonekaluihin sopivia kankaita. Yhteistyö toi menestystä ja lujitti Annalan asemaa kudottujen kankaiden alalla.[2]

Kuosisuunnittelua 1960-luvulla

Esko ja **Erkki Annalan** omistamaan Värikutomo Oy:n palkattiin mestariksi Belgiassa oppinsa saanut **Artturi Saariluoma** 1950-luvulla. Hän oli saavuttanut kiltajärjestelmän mestaritason jacquard-tekniikassa, jonka hän toi mukanaan ja juurrutti Annalan tuotantoon.[3] Jacquard-kudontatekniikalle perustuu myös yrityksen nykyinen tuotanto. Tekstiilitaiteilija **Marjatta Metsovaara** vastasi puolestaan suomalaisten sisustustekstiilien tuontimenestyksestä 1960-luvun alussa, jolloin hän aloitti belgialaiselle Albert van Haveren-tekstiilitehtaalle suunnittelemiensa jacquard-sisustustekstiilien tuonnin Suomeen.[4]

Jacquard-kudonta

Jacquard-kudonta mahdollistaa suuren määrän sidosvariaatioita, koska jokaista loimilankaa voidaan nostaa ja laskea yksitellen joko reikäkorttien tai elektronisen ohjauksen avulla. Kutomakoneessa ei ole niisivarsia vaan niidet on kiinnitetty koneen yläpuolella olevaan jacquard-laitteeseen. Jacquardkoneella voidaan kutoa suuria ja monimutkaisia kuvioita.[5]



1960-luvun puolivälissä ruutu- ja raitakuosiset huonekalukankaat tulivat jälleen muotiin ja myös kotimaisten tehtaiden tuotantoon. Näiden kuosien paluu saattoi johtua Tanskan vaikutuksesta, missä ne olivat erityisen suosittuja.[6] Annala löysi ajankohtaiset ideat ja muoti-ilmiöt Suomeen muun muassa Kööpenhaminan huonekalumessuilta. Kansainvälisten vaikutteiden pohjalta yritys suunnitteli oman Annala-version kotimaan markkinoille.[7] Suomessa myös esimerkiksi Metsovaara Oy:n ja Villayhtymän valikoimiin kuului joitakin ruudukkaita ja yksivärisiä huonekalukankaita.[8]

1970-luvun keskiraita- ja plyysikankaita

Annala siirtyi syöstävällisestä kudonnasta syöstävättömään kudontaan 1970-luvulla. Tehdassalin puolella siirtymä merkitsi parannusta sekä meluisiin työoloihin että kudontanopeuteen.[9]

Syöstävällinen kudonta

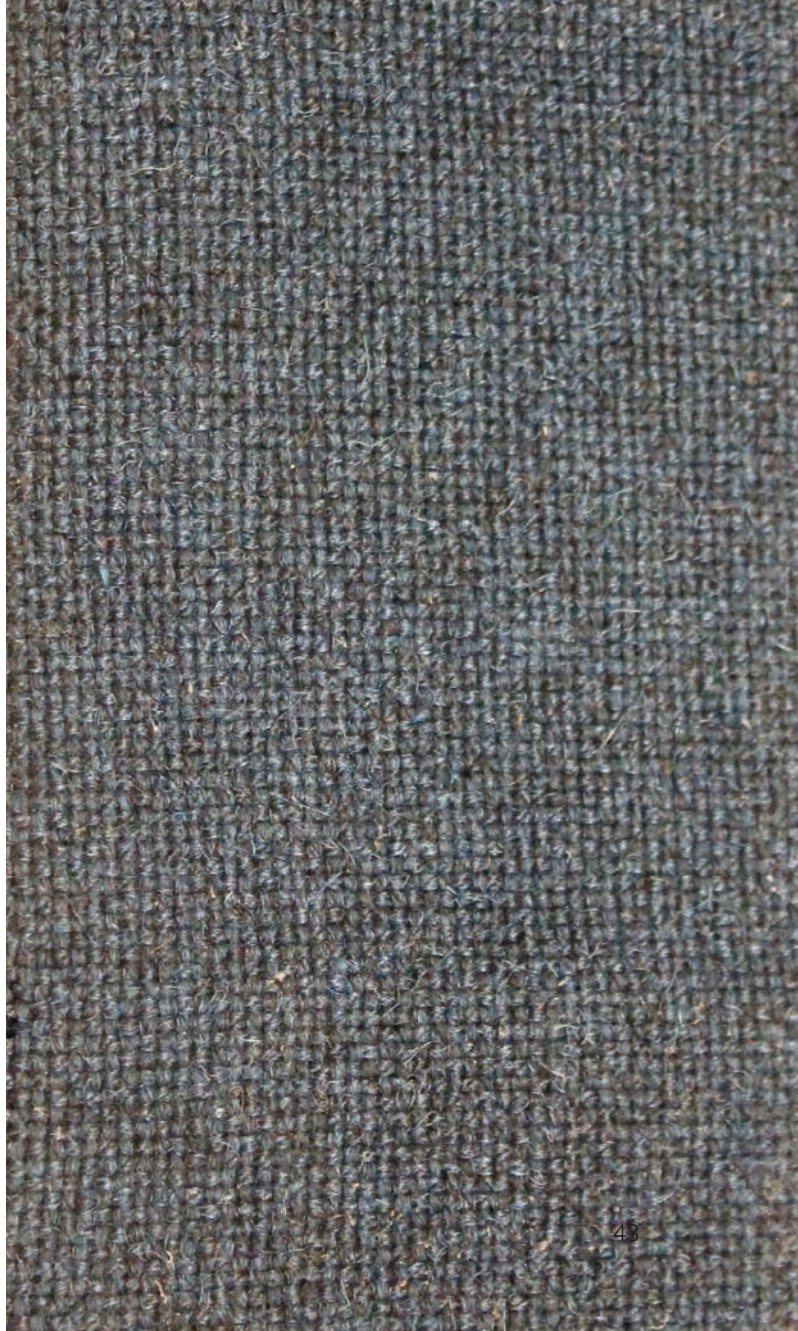
Syöstävällisessä kudonnassa kude puolataan puolalle, jonka syöstävä vie vireen läpi. Syöstävä (sukkula) on painava työväline, noin 500 grammaa, joten kudonta on hidasta, virheiden määrä on suuri ja kudonnassa muodostuu enemmän jätettä ja melua. Kudonnassa tarvitaan myös useita työvaiheita, kuten puolaus, ja koneen liikkuvat osat tarvitsevat huoltoa.[10]

Kuva vas.
Jacquard-kudottuja julkisen tilan tekstiilejä 2000-luvulta.

Kuva ***Jenna Marttila****.*

Kuva oik.
1960-luvulla Annalan tuotantoon kuului mm. Muumi-kuosi, joka oli ominaisuuksiltaan tiivissidoksinen, sileä ja kestävä huonekalukangas. Suunnittelija ***Kaija Annala****.*

Kuva ***Jenna Marttila****.*



Syöstävätön kudonta

Syöstävättömässä kudonnassa ei ole kudepuolaa, vaan kude viedään vireeseen tarttujan tai siepparin avulla. Kutominen ilman raskasta sukkulaa tuo monia etuja. Kutominen vie vähemmän energiaa, kutominen on nopeampaa, loimilangat rasittuvat vähemmän ja laatu on parempi kuin syöstävällisessä kudonnassa.[11]

1960- ja 1970-luvuilla yritys keskittyi kutomaan niin sanottuja keskiraita-kuoseja ja plyysikankaita. Erityistä suosiota saavutti Kööpenhaminan messuilta omaksuttu keskiraitamalli, jonka ansiosta sohvan tai tuolin selkänojaan saatiin raita asettumaan pystysuoraan. Suurikuvioisissa ruutu- ja raitakuoseissa suosittiin voimakkaita vihreän ja oranssin värisävyjä. Menestystä siivitti vuosikymmenen puolivälissä koettu buumi, kun suuret ikäluokat tulivat kodinperustamisikään. 1960-luvulta 1970-luvun alkuun Suomi kävi läpi niin sanotun suuren muuton, jossa väestön painopiste siirtyi maalta kaupunkeihin, eritoten Etelä-Suomeen. Myös suomalaisen kulutuskulttuurin varsinainen läpimurto tapahtui 1960- ja 1970-lukujen taitteessa. Annala teki yhteistyötä Etelä-Pohjanmaan sohvatehtaiden kanssa ja suuren kysynnän vuoksi kangasta meni sitä mukaa kuin sitä ehdittiin kutoa. Annalan kutomo toimitti kankaita sadoille kotimaisille huonekalutehtaille lähes 300 000 metriä vuodessa. Elettiin vaurasta aikakautta ja vauraus haluttiin näyttää sisustuksen kautta muillekin.[12]

Vuonna 1974 Kalle Annala vieraili Milanon Itma-tektiilimessuilla, josta hän toi tuliaisena ajatuksen plyysi-koneen hankkimisesta



Kuva oik.
Kaide joka painaa uuden kuteen tiiviisti ennen vireenvaihtoa.

Kuva ***Jonna Ylilehto.***





Lankilankoskelle. **Vesa Annala** lähetettiin Saksaan opettelemaan plyysikoneen käyttöä. Vuonna 1977 plyysikone saatiin Annalan kutomoon ja seuraavana vuonna käynnistyi plyysikankaiden tuotanto. Vesa Annalan tehtävänä oli kouluttaa vanhat karstamestarit kutomaan plyysiä, ja opeteltavaa riitti, koska plyysikudonnassa langat ja lankatiheydet poikkesivat täysin totutuista malleista. Vuonna 1979 Annalan tehtaalla oli tuotannossaan myyntimenetykseen yltäneet *Alfa*-, *Beta*- ja *Gamma*-plyysikankaat. Seuraavana vuonna Vesa Annala suunnitteli vinoraitaisen *Safiiri*- plyysikuosisarjan, jossa käytettiin astrovärjättyä lankaa. Astrovärjäyksen monisävyisyys syntyi erityisellä värjäysmenetelmällä, jossa valkoisen rullan sisään laitettiin ruiskulla väriä. Väri tarttui erisävyisenä rullan eri kohtiin, joka aiheutti kuvion monivivahteisen sävyn. Vuonna 1981 Annala investoi jo toiseen plyysikoneeseen ja viimeistelylaitteisiin. Tehdas pystyi valmistamaan plyysiä 130 000 metriä vuodessa. Annalan kutomoon hankittiin myös hyväkuntoisia Dornier-merkkisiä kudontakoneita Finlaysonilta ja turkulaiselta Barkerin kutomolta.[13]

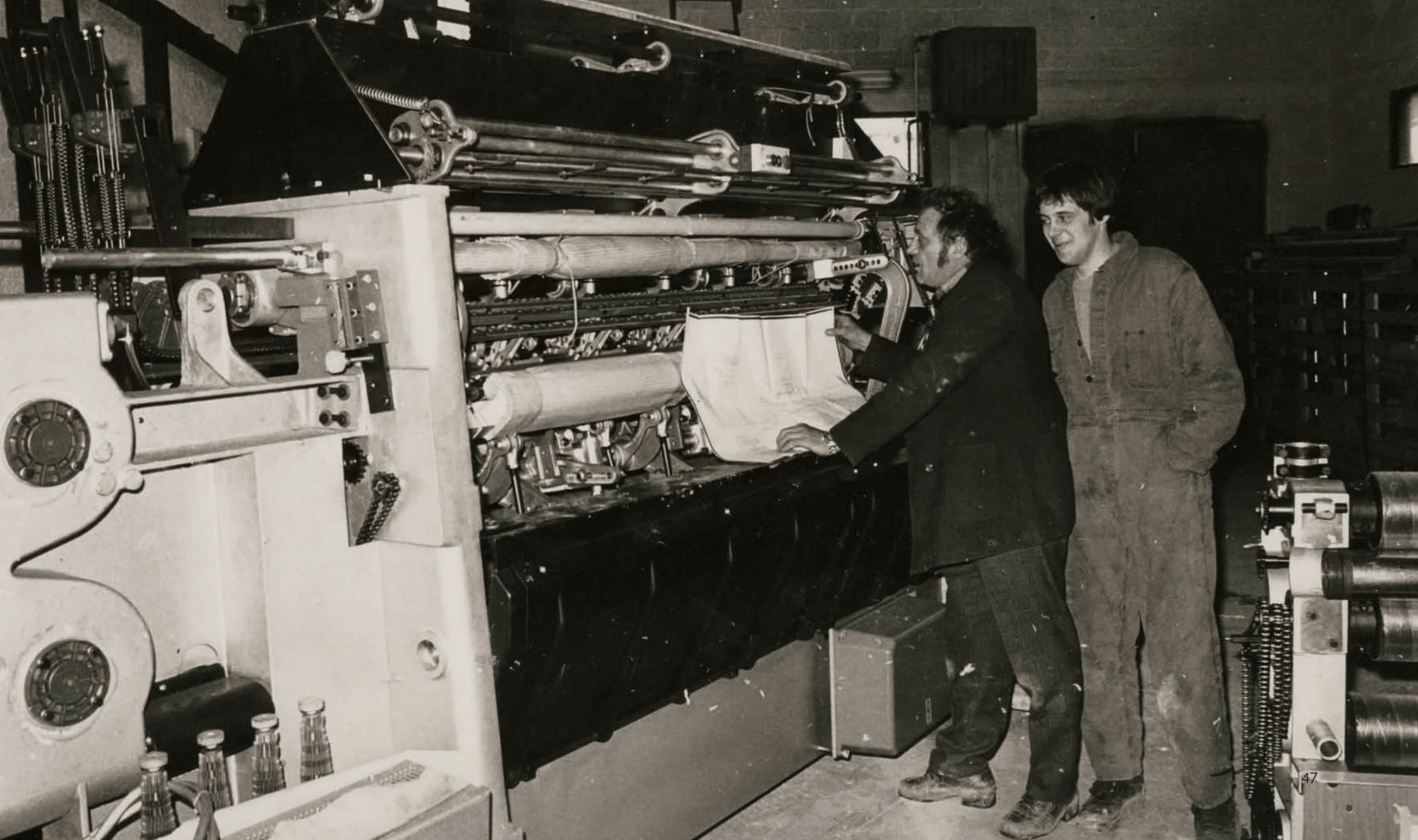
Vuonna 1987 plyysin kysyntä alkoi hiipua ja pari vuotta myöhemmin kysyntä loppui kokonaan. Vaurastuneet suuret ikäluokat toteuttivat unelmaansa nahkaisista sohvaryhmistä ja kankaat nähtiin tuolloin vanhentuneina. Vesa Annala muistelee, että Suomessa myydyistä joka kymmenestä sohvasta kahdeksan ja puoli oli nahkaa tai nahkan ja keinonahkan yhdistelmiä. Siitä huolimatta Annala jatkoi sinnikkäästi tavallisille suomalaisille kuluttajille suunnattujen sisustustekstiilien suunnittelua ja valmistusta.[14]

Kuva vas.
1970-luvulla Annalan tuotantoon kuului harva- ja tiheäsidoksisia ns. keskiraita-kuoseja. Suunnittelija ***Kaija Annala****.*

Kuva ***Jenna Marttila****.*

Kuva oik.
Kalle *ja* **Vesa Annala** *plyysikoneen äärellä. "Se on iän ase" – Yhä edelleen voi nähdä monissa julkisissa tiloissa Annalan vinoraitaista Safiiri-plyysiä, jota on kudottu vuosikymmeniä sitten. Suunnittelija* **Vesa Annala****.*

Kuva ***Jenna Marttila****.*







Kuva vas.
Kantri-huonekalukangasta terran sävyssä. Suunnittelija ***Vesa Annala****.*

Kuva ***Jenna Marttila****.*

Kantri-puuvillakankaalla laman yli

Plyysikankaan kysynnän loppumisen myötä plyysikoneet myytiin saksalaiselle välittäjälle vuonna 1991. Tilalle ostettiin Hollannista uusi Dornier-merkkinen kudontakone, jonka toimintaperiaate perustui jacquard-tekniikkaan. Kudottujen kankaiden kuviointiin saatiin lisää tarkkuutta ja monipuolisempia kuvioita kankaisiin. Annala ryhtyi suunnittelemaan ja markkinoimaan uudenlaisia jacquard-puuvillakankaita, jotka muodostivat pian kaksi kolmasosaa yrityksen tuotannosta. Kankaille saatiin likaahylkivä pinta erilaisilla suoja-aineilla, kuten teflonilla. Vesa Annala suunnitteli kuosit ja koneen reikäkortit teetettiin Inka Oy:llä Killinkoskella. Yhteistyö nopeutti suunnitteluprosessia, koska reikäkortit saatiin valmistettua lähietäisyydellä ja siten nopeammin kuin aikaisemmin. Vesa Annalalla oli myös luotto-yrityksiä ja -henkilöitä, joille hän kävi näyttämässä kuosisuunnitelmiaan saadakseen selville kannattaako luonnoksia viedä tuotantoon asti. Annala hämmästyy itsekin muistellessaan suunnittelemiensa menestyskuosien lukumäärää ja niihin liittyviä tarinoita.[15]

Lama-ajasta huolimatta Annala jatkoi sitkeästi kudottujen kankaiden suunnittelua ja valmistusta tavallisille suomalaisille kuluttajille. Aika koitui monen yrityksen kohtaloksi ja useita alan yrityksiä meni konkurssiin. Annalan pelastukseksi lama-aikana tuli yhteistyö huonekalutehtaiden kanssa. Jurvalainen E.H.-kalusteen tuotanto oli aikaisemmin perustunut nahkahuonekalujen valmistukseen. Nahkahuonekalujen kysynnän hiipuessa yritys joutui miettimään ja



suunnittelemaan uusia aluevaltauksia. Huonekalusuunnittelija **Hannu Karjalainen** suunnitteli yritykselle englantilaistyyppisen *Joonatan*-sohvan. Verhoilukankaan suunnittelun suhteen yritys kääntyi Annalan puoleen. Yhteistyössä suunniteltiin kustavilaistyylinen *Kantri*-kangas, jota valmistettiin sinisen, terran ja vihreän sävyissä. *Kantri*-kuosi vetosi kuluttajiin ja siitä tuli Annalan seuraava menestystuote, jota myytiin noin 30 000 metriä vuodessa. Myöhemmin menestystuotetta täydennettiin *Folk*- ja *Pepitaruutu*-kuoseilla ja värivalikoimaa laajennettiin. Näin nahanvärinen lama-ajan Suomi saatiin verhoiltua iloisen värikkäisiin puuvillakankaisiin.[16]

Vuoden 1995 jälkeen Annala uusi jälleen konekantaansa, kun yritys hankki lisää Dornier-kudontakoneita Saksasta ja Belgiasta. Jopa 1 233 koukkua sisältävillä koneilla pystyttiin toteuttamaan entistä yksityiskohtaisempia jacquard-kuviollisia kankaita.[17] Automatiikkaan perustuvat koneet helpottivat myös kutomotyöntekijöiden työtä, koska heidän ei enää tarvinnut pyytää laitosmiestä vaihtamaan korkealla olevia kankaiden malleja, vaan selviytyivät työstä itsenäisesti.[18]

1990-luvulla Annala ryhtyi panostamaan entistä enemmän projekteihin ja yhteistyöhön sisustussuunnittelijoiden, erilaisten arkkitehtitoimistojen ja uusien huonekaluyritysten kanssa. Vesa Annalan mieleen on jäänyt erityisesti mäntyharjulainen massiivipuisia huonekaluja valmistava Pirtakka Oy, joka osti tuhansia metrejä *Lintu*- ja *Omppu*-kuoseja massiivipuisten huonekalujen verhoiluun.[19]

Kuva vas.
Omppu-kuosia suosittiin mäntypuisten huonekalujen verhoilussa 1990-luvulla. Suunnittelija ***Päivi ja Vesa Annala****.*

Kuva ***Heidi Pietarinen.***

Kauneus on katsojan silmissä

Nykyään K&H Annala Oy suunnittelee ja valmistaa kudottuja kankaita ajatuksella ”*Jokaiseen kotiin ja jokainen päivä*”. Suomalaiset kuluttajat ovat kiinnostuneita ostamaan ja käyttämään käytännöllisiä kodin tekstiilejä. Väreissä suositaan beigeä, ruskeaa ja pienissä määrissä kirkkaampia värejä. Suosittua on myös kirkkaiden värien yhdistäminen valkoiseen väriin, jolla voidaan korostaa tekstiilien yksivärisiä ja sileitä pintoja. Toisaalta pitkään kestäneen yksivärisen muodin vastapainoksi on odotettavissa, että kuluttajat alkavat kaipaamaan vuorostaan monipuolisuutta ja värejä sisustukseen.[20]

Sisustuksessa toteutetaan myös ”*kauneus on katsojan silmissä*”-ajatusmallia eli kuluttajat haluavat tehdä asioita omalla tavallaan, persoonallisesti. Kuluttajien ei tarvitse tyytyä siihen, mitä lähimmistä liikkeistä löytyy vaan sisustustekstiilejä tilataan verkkokaupoista ja vanhoja huonekaluja verhoillaan moderneilla kankailla. Annala vastaa tähän haasteeseen monipuolisilla kangasmalleilla, nopealla toimitusajalla ja valinnan mahdollisuuksien lisäämisellä.[21] Suosituiksi ovat nousemassa myös erilaiset graafiset ja kukalliset kuvioaiheet, kuten *Kielo*- ja *Glooria*-kuosit. Ikääntyvät ihmiset muuttavat omakotitaloista pienempiin koteihin, jotka halutaan sisustaa tilaan sopivilla huonekaluilla ja niihin sopivilla huonekalukankailla. Viime vuosina Annalan kuosisuunnitteluun vaihtelua ja monipuolisuutta ovat tuoneet myös ulkopuoliset tekstiilisuunnittelijat, joiden kädenjälki näkyy esimerkiksi Annalan *Kirkonmenot*-sarjassa (suunnittelija **Niina**



Kuva oik.
Vanha nojatuoli verhoiltuna Pin-up-kankaalla. Suunnittelija ***Niina Koivusalo****.*

Kuva ***Jenna Marttila.***

Koivusalo) ja *Vyyhti*-sarjassa (suunnittelija **Meri Suominen**).[22]

Viimeaikaiset projektikohteet, kuten Helsingin tai Joensuun kaupunginteattereiden sisustustekstiilit esittelevät parhaimmillaan Annalan laajenevaa työkenttää. Molempiin kohteisiin kankaat suunniteltiin ja valmistettiin aiemman verhoilukankaan sidoksia ja materiaaleja mukaillen. Kutoja **Tarja Kangasluoman** mukaan jännittävintä työssä oli nähdä oman työn jälki valmiissa kankaassa ja miltä sisustustekstiilit näyttivät käyttökohteessa, kuten julkisessa teatteritilassa tai hotelleissa. Toisaalta Annala palvelee joustavasti myös pienempiä yrityksiä, koska minimitilausmäärä on vain puoli metriä ja hinnat kilpailukykyisiä, koska kankaita ei tarvitse kuljettaa pitkiä matkoja. Myös hyvät yhteistyöverkostot ovat toiminnan elinehto. Kankuri Vesa Annala on ottanut ilahtuneena vastaan vähitellen lisääntyvän yhteistyön suomalaisten arkkitehtien, sisustusarkkitehtien, suunnittelijoiden ja muotoilijoiden kanssa.[23]

Suomessa suunniteltu ja kudottu kangas edustaa suomalaista työtä parhaimmillaan. Annala liputtaa vahvasti suomalaisen työn ja tekstiiliteollisuuden jatkumisen puolesta. Yrityksen toimintakulttuuri luo myös näkymiä tulevaisuuteen. Annala tuo oman näkökulmansa tulevaisuuden kehitykseen hyödyntämällä muun muassa kierrätyspuuvilla kudonnassa, kankaissa ei ole homeenestokäsittelyjä tai kutomon ylijäämämateriaalia (kankaan reunan leikkuujäte) hyödynnetään kehittämällä uusia tuotteita tai luovuttamalla materiaalia sellaisenaan eteenpäin.[24]



Kuva oik.
Kirkonmenot-sarja kuvaa eteläpohjanmaalaisia paappoja ja mummoja. Suunnittelija **Niina Koivusalo**.

Kuva ***Jenna Marttila.***



Laajeneva työkenttä – K&H Annala Oy:n teollisesti kudotut jacquard-tekstiilit

Heidi Pietarinen

Viimeinen mohikaani

Etelä-Pohjanmaalla kudonta- ja materiaalitaitoja on hiottu huippuunsa jo vuosikymmeniä. Merkittäviksi työllistäjiksi alueella on kehittynyt monipuolinen joukko tekstiilialan ja -teollisuuden yrityksiä, kuten K&H Annala Oy (perustettu 1955), Jokipiin Pellava Oy (1920), Lankava Oy (1925), Lapuan Kankurit Oy (1973), VM Carpet Oy (1973), Lappajärven värjäämö Oy (1979) ja Suomen Lanka Oy (1982). Uudet suunnittelija- ja yrittäjäsukupolvet luovat uskoa ja uudistumishalukkuutta suomalaiselle tekstiilisuunnittelulle ja -teollisuudelle. Ne ovat edelleen merkittävä osa suomalaista kulttuuria ja muotoilua, joka näkyy myös eteläpohjanmaalaisten yritysten yhteistyössä kotimaisten eturivin suunnittelijoiden ja muotoilijoiden kanssa.[1] Suomessa suunniteltujen ja valmistettujen sisustustekstiilien rooli on nähtävissä myös siinä, että tekstiilisuunnittelijoita ja alan yrityksiä tuodaan entistä paremmin esille mistä käsillä oleva juhlakirjakin on esimerkki.

K&H Annala Oy (myöhemmin tekstissä Annala) on valmistanut jo yli 60 vuotta korkealaatuisia sisustuskankaita kotien ja julkisten tilojen tarpeisiin. Sisustustekstiilit elävät vahvasti osana arkea ja juhlaa Annalan tuotannossa, joka on ainoa jäljellä oleva suomalainen huonekalukankaita valmistava yritys. Ei siis ihme, että kutomakoneiden keskellä kasvanut kankuri **Vesa Annala** kutsuu perheyritystään leikkisästi lempinimellä ”V*iimeinen mohikaani*”.[2] Annalan nykyisellä toimitusjohtajalla **Hanna-Maria Kortesojalla** on kaikki langat käsissään jo neljännessä sukupolvessa. Kortesoja on päättänyt luotsata perheyritystä kohti tekstiiliteollisuuden tulevaisuuden mahdollisuuksia seuraavatkin sata vuotta. Hän korostaa kutomaperinteen ja -taidon säilyttämisen tärkeyttä Suomessa ennen kuin tiedot ehtivät tuhoutua tai kadota.[3] Tekstiilit ovat osa identiteettiämme, muistoja ja viestejä eri aikakausista sekä tapahtumista.[4]



Kudotun kankaan sydän on laadukas loimi

Tällä hetkellä lukumäärältään suurimman ryhmän Annalan asiakkaista muodostavat verhoilijat eri puolella Suomea. Heitä Annalan asiakasrekisterissä on yli tuhat. Merkittävimpiin asiakkaisiin lukeutuvat myös huonekalualan yritykset, kuten Joensuun Sänkytehdas Oy, Pohjanmaan Kaluste Oy ja Unico Finland Oy. Myös julkisten tilojen kohteissa, kuten hotelli-, teatteri-, koulu- tai sairaalaprojekteissa on kyse isoista metrimääristä. Lisäksi vene- ja autoteollisuus käyttää Annalan pitkäikäisiä kankaita maalla ja merellä. Yksityiskotien sisustajille tarjotaan puolestaan toimivia, kulutusta kestäviä ja helposti pestäviä tekstiilejä.[5]

Annalan tehtaalla vieraillessa voi kokea ja nähdä, miten kankaita kudotaan teollisesti. Kudonnan jokaiseen työvaiheeseen sisältyy runsaasti käsin tekemistä, mikä työllistää tehtaalla 11 henkilöä: loimariopiskelijan, vanhemman loimarin, kutojan, laitosmiehen, varastovastaavan, verhoilijan, ompelijan, talouspäällikön, vaihteen, projektimyyjän ja Helsingin näyttelytilan myyjän (Annala Showroom Helsinki). Työyhteisö on tiivis, joten toimitusjohtaja luettelee ja laskee tehtaan työntekijät sujuvammin pelkkien etunimien perusteella.[6]

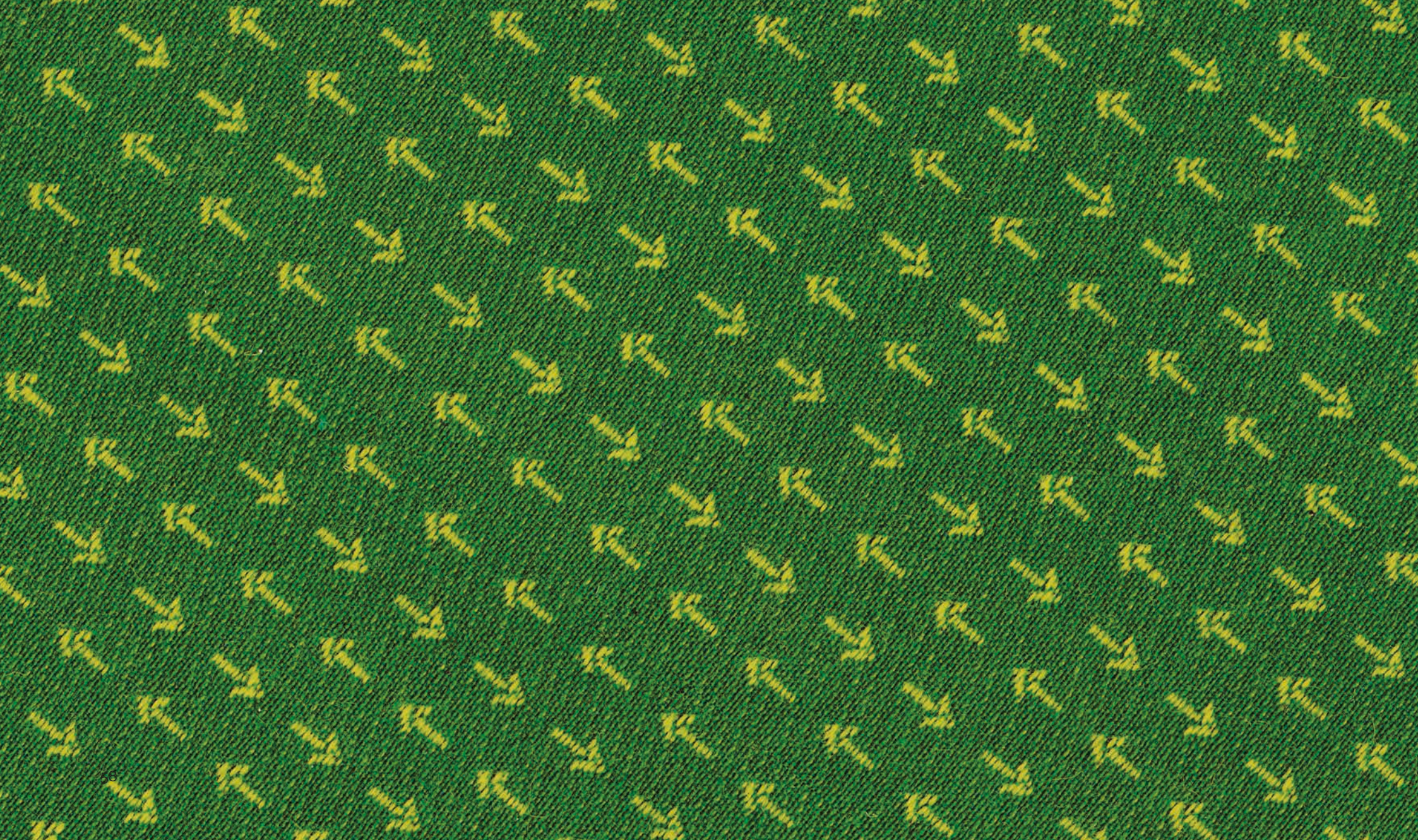
Kankaan rakentaminen lähtee liikkeelle loimauskoneelta, jolla luodaan loimi eli ”*kankaan sydän*”. Pääosin synteettisiin loimiin kudotut kankaat ovat teknisiltä ominaisuuksiltaan korkealaatuisia ja miellyttävän tuntuisia käytössä. Loimaamisen ja kudonnan jälkeen

Kuva vas.
Julkisen tilan tekstiilejä.
Kuva K&H Annala Oy.

Kuva oik.
Kudotun kankaan sydän on laadukas loimi.

Kuva K&H Annala Oy.





”*noppaaja*” tarkistaa jokaisen kangasmetrin omilla silmillään, jonka edessä kangasta kulkee noin 60 000 metriä vuodessa. Esimerkiksi *VR-Yhtymä Oy* eli *VR Groupille* kudottu ruohonvihreä julkisen tilan verhoilukangas vilisee pieniä nuolenpääkuvioita, mutta ammattitaitoinen ”*noppaaja*” poistaa tottuneesti kankaaseen kuulumattomat langanpäät. Kudotut kankaat viimeistellään vesihöyryllä tai tarvittaessa palonsuoja- ja lianhylkivyysaineilla.[7]

Vaikka tehtaan esittelykierroksen pääsee aloittamaan kotoisasti Annalan kahvila-myymälästä, Villa Café & Shopista, kierroksen varsinainen helmi on tehtaan yli 30 000 metriä kangasta sisältävä kangasvarasto. Vaikutuksen katsojaan tekevät myös lähes 100 erilaisen kuosin kangaspakkavalikoima ja kutomon varaston noin 350 lankaväriä. Materiaalien runsaus luonnonkuiduista kestäviin villa- tai paloturvallisiin Trevira CS-lankoihin saa katsojan koskettamaan niitä eräällä tapaa jo katseella. Näköaistimme on herkkä ja kehittynyt havaitsemaan tekstuureja ja aistimaan tilaa. Kyse on myös tuotteiden tunnusta. Se, miltä jokin tuntuu, on tulosta suunnittelusta ja valmistuksesta. Tämän mukaan design eli suunnittelu on kietoutunut yhteen tekstiilin eli tuotteen valmistustapojen kanssa.[8]

Tehdaskierroksella pääsee tutustumaan myös Annalan verhoomopalveluun, joka muistuttaa siitä, että kudotun kankaan tarina ei pääty teolliseen kudontaan tai edes huonekaluverhoilun valmistumiseen. Oleellinen osa sisustustekstiilien julkista ja historiallista olemusta ovat myös valmistusprosessin jälkeen siihen liitetyt merkityksellistämisen muodot. Tekstiilisuunnittelun luova prosessi voi loppua tekstiilin teolliseen tai käsin valmistukseen, mutta sen kulttuurinen ja tulkinnallinen sisältö ei ole koskaan valmis tai lopullinen. Tämän vuoksi pelkän tekstuurin eli kuvioaiheen tai materiaalin sijasta tekstiilisuunnittelussa korostuvat myös erilaisilla merkityssisällöillä kyllästetyt sisustustekstiilit. Tämän perusteella Annalan verhoomopalvelu, verhoilutarvikkeiden maahantuonti tai yleensä verhoomopalveluja tarjoavat yritykset voidaan nähdä olennaisena osana kudotun kankaan suunnitteluprosessia. Verhoomot pystyvät kokeilemaan nopeasti uusia kudottuja kankaita omassa verhoilutyössään. Kokeilujen ja asiakastöiden perusteella verhoomo ja asiakkaat voivat antaa yrityksen kotisivuilla palautetta kankaan soveltuvuudesta ja esteettisistä ominaisuuksista, joita voidaan hyödyntää myös lopullisen verhoilukankaan suunnitteluun ja kudontaan.[9]

Kuva vas.
VR Groupille kudottu ruohonvihreä julkisen tilan verhoilukangas vilisee pieniä nuolenpääkuvioita.

Kuva ***Jenna Marttila.***

Sudenkorennonsiiven turkoosia

Vaikka suomalainen tekstiiliteollisuus on vähentynyt dramaattisesti viime vuosikymmenten aikana, on kodintekstiilimarkkinoiden arvo runsaat 160 miljoonaa euroa. Noin 40 kilpailevasta yrityksestä suurimpiin lukeutuvat Finlayson, Vallila, Marimekko ja Ikea. Lisäksi markkinoille tulee jatkuvasti lisää kaupan omia merkkejä.[10] Annalan rinnalla kilpailevaa yritystoimintaa edustavat sisustus- ja tekstiilialalla toimivat perheyritykset, kuten Lauritzon Oy, Orient-Occident Oy ja Tekstiilipalvelu Oy. Kilpailevien yritysten toimiala on lähinnä

kankaiden maahantuonti- ja tukkuliiketoiminta. Huomattava ero yritysten välille syntyy siitä, että Annala kutoo myös kaikki kankaansa Lapuan Lankilankoskella sijaitsevalla tehtaallaan. Kilpailua erityisesti julkisten sisustustekstiilien osalta luo myös tanskalainen Kvadrat, jolla on Annalan tavoin näyttelytila Helsingissä. Vallila Interiorista on puolestaan kasvanut 2000-luvulla täyden palvelun sisustustalo, jota täydentävät tarvittaessa Annalan kutomat projektipuolen päiväpeitekankaat.[11] Sisustus- ja tekstiilialan liiketoiminta osoittaa, että tekstiilialan ammattilaisia tarvitaan jatkuvasti muun muassa kaupan alalla, teollisuudessa, hankintaorganisaatioissa ja yksityisyrittäjinä. Tekstiilialan visuaalisia ja teknisiä ammattilaisia tullaan tarvitsemaan tulevaisuudessakin, myös Suomessa.[12]

Annala-kankaiden merkittävimpiä käyttökohteita ovat olleet viime vuosina Finlandia-talon juhlasali, Eduskuntatalo, Kuhmo-talo, Rovaniemen Lappia-talo, Venäjän duuma, VR-yhtymä Oy (VR Group), lukuisat hotelliketjut sekä useat Suomessa valmistetut loistoristeilijät. Useimmat meistä siis istuvat tai matkustavat tietämättään tuolissa, penkissä tai jopa panssarivaunussa, joka on verhoiltu Annalan kankaalla.[13] Eläköityneen Annalan kutoja **Tarja Kangasluoman** mieleen projektikohteista jäi erityisesti Sokos hotelli Tornin päiväpeitetilaus (2014). Fenix-linnun tarina, jossa lintu syntyy kuin tiilirakennuksen tuhkasta ja nousee ylös korkeuksiin, levittäytyy koko kudotun kankaan leveydelle suurikokoisena, värikkäänä ja graafisena kuvioaiheena. Voimakas lintuaihe toi myös vaihtelua pienikuviollisten ja tyyliteltyjen kuvioaiheiden kutomiseen. Yrityksen tämän hetkisistä



Kuva oik.
Yksityiskohta Sokos hotelli Tornin päiväpeitteestä. Suunnittelun koordinointi ***Vallila Contract****.*

Kuva ***Jenna Marttila.***



projektikohteista mielenkiintoisimpiin lukeutuu Eduskuntatalon (valm. 1931) itsenäisyyden juhlavuonna valmistuva peruskorjaus, johon Annalasta tilattiin 2 200 metriä seiniin ja kattoihin tarkoitettua verhoilukangasta.[14]

Myös tavallisten kuluttajien ajaton arki vaatii toimivia, kulutusta kestäviä ja helposti pestäviä kodin tekstiilejä. Annalan vakiomallisto sisältää noin 100 kuosia, jotka jakaantuvat seitsemään kokonaisuuteen käyttökohteen mukaan. *Yksinkertaisen kaunista* (1) ja *Ajaton arki* (2) -kankaat viittaavat kodin tekstiileihin, *Klassisen elegantti* (3) tarjoaa tyyliä, historiaa ja perinnettä tyylihuonekaluille, *Erikoisen hienoa* -kankaat (4) lupaavat luomua ja muita persoonallisia kuoseja, *Nahan jäljillä* (5) esittelee keinonahkaa tai nahkajäljitelmiä ja *Arvokkaan kestävää* -kankaat (6) sisältävät ajattomia, kestäviä ja paloturvallisia villa -kankaita, jotka soveltuvat hyvin julkisen tilan kohteisiin. Annala kutoo myös *verhoilukankaita maalle ja merelle* (7) eli autoihin ja laivoihin. Voimme siis sisustaa keittiön vaikkapa Annalassa kudotuilla *Haili*-tekstiileillä, kattaa juhlapöydän *Kielo*-, *Flora*- tai *Tulip*-kankaalla ja levätä *Niitty*-kuosilla verhoilulla sohvalla tai sängyllä. Lisäksi Annalassa kudotaan muun muassa Artek Oy:n ja **Johanna Gullichsenin** tuotantoon kuuluvia kuoseja, jotka ovat Suomessa ja muualla pysyviä ajattomia klassikoita sekä yksityiskotien sisustuksessa että julkisen tilan kohteissa.[15]

Annalan sisutustekstiilien tuotanto kuvaa kutomon toimintakulttuuria, johon on kuulunut vuosikymmenten ajan mahdollisuus tilata

Kuva oik. & vas.
Haili-tekstiileissä ui silakka, joka on sillin pienempi muoto ja elää Itämeressä. Suunnittelija ***Vesa Varrela****.*

Kuva ***Jenna Marttila****.*



kankaita laajasta perusmallistosta tai teettää yksilöllinen mittatilauskangas. Tarvittaessa Annala tarjoaa sisustustekstiilejä niin sanotusti ”*avaimet käteen*” -periaatteella, jolloin yritys vastaa sisustustekstiilien suunnittelusta, valmistuksesta ja asennuksesta. Useimmiten kangas voidaan toimittaa suoraan varastosta. Vaikka pääosa Annalan kankaista on kankuri Vesa Annalan käsialaa, käyttää yritys myös ulkopuolisia suunnittelijoita.[16]

Annalan tilattua kuosisuunnittelun eli designin ulkopuoliselta suunnittelijalta kankurin tehtäväksi jää määritellä itse materiaalit, viimeistellä kuvioaihe kudontaan soveltuvaksi ja päättää värimaailmasta. Digitaalisen suunnittelun ja *jacquard*-kudontateknologian innovatiivinen hyödyntäminen mahdollistaa myös muotoilijoiden, suunnittelijoiden tai taiteilijoiden toiveiden mukaisesti räätälöityjen mittatilauskankaiden kutomisen. Pienessä yrityksessä kankurin on siten hallittava koko tuotantoprosessi malliston suunnittelusta koneiden toimintaan ja tiedettävä, mitä voidaan kutoa. Kankurin on myös pystyttävä toteuttamaan suunnittelijan oivallukset ja löydettävä vaikkapa ”*sudenkorennonsiiven turkoosi*”.[17]

Annalan ja muotisuunnittelija **Jukka Rintalan** yhteistyö osoittaa, että design yhdistettynä kankurin osaamiseen avaa uudenlaisia mahdollisuuksia. Rintalan suunnittelema *Luna*-huonekalumallisto (2010) Sope Verhoomo Oy:lle jäi erityisesti Vesa Annalan mieleen, koska Rintalan suunnittelemat *Tähtisumu*- sekä yksiväriset *chenille*-kankaat kudottiin Annalassa. Muotisuunnittelijan mukaan Annala osasi toteuttaa taiteilijan näkemyksiä. Rintala vertasikin onnistunutta yhteistyötä luovaan kaavoittamiseen, jolla saadaan suunnittelijan kanssa yhdessä aikaan jotain aivan uutta.[18] Vuorovaikutteinen suunnittelu näkyy myös **Kaisa Malisen** LumoKidsille suunnittelemassa avaruusaiheisessa kankaassa, joka on kudottu Annalassa.[19]

À la Kalle Kutoja – ”tuotantoa isolla T:llä”

Annalan toiminnan ytimeen on kuulunut viime vuosien aikana ollut projektimyynti ja -kohteet, millä tarkoitetaan asiakkaan tarpeisiin suunniteltua ja valmistettua sisustustekstiiliä. Annala haki projektimyyntiin vaihtoehtoisia myynti- ja markkinointitapoja selkeästi jo 1980-luvulla, jolloin yritys ryhtyi markkinoimaan sisustustekstiilejä *Kalle Kutoja* -tuotemerkin avulla. Nimi viittasi helposti arvattavasti yrityksen johtajaan, **Kalle Annalaan**. *Kalle Kutoja* -tuotemerkkiä tehtiin tunnetuksi erityisesti huonekalumyyjille suunnitellun myyntikansion (koko A5) avulla. Kansio sisälsi markkinointimateriaalia, kuten tietoja Annalan kankaista, niiden materiaaleista, ominaisuuksista ja hoito-ohjeista. Lisäksi kansio sisälsi kalenterin, osoitteiston suomalaisista sohvantekijöistä, muistiinpanovälineet ja tietoa tyyppisohvien kangasmenekistä. Kansion tarkoituksena oli toimia huonekalumyyjien kätevänä työkaluna, jota kukin saattoi täydentää tarpeensa mukaan.[20]

Kalle Kutoja -tuotemerkin myötävaikutuksella Annala toi tasaiseen tahtiin markkinoille hyvin myyviä malleja. 1980-luvulla yritys arveli

Kuva oik.
Tulip-kuosi soveltuu esimerkiksi juhlapöydän katteeksi.

Kuva K&H Annala Oy.



toimivansa hittikankaiden ja jopa muodin luojana, mihin viittaa *Keskiraita*-, *Sinetti*- ja erityisesti *Safiiri*-plyysikankaan myyntimenestys. Plyysikankaan merkitys oli suuri: vain kolme vuotta plyysin kutomisen aloituksesta siitä oli tullut yrityksen ykköstuote.[21]

Eräs merkittävä asiakas Annalan historiassa liittyy idänkaupan menestysvuosiin 1970- ja 1980-luvuilla. Neuvostoliitosta Suomeen tuodut Lada-merkkiset autot eivät vastanneet suomalaisia normeja ja vaatimuksia, joten autoja ei voinut tuoda suoraan myyntiin. Tuontiyhtiö Konelalla olikin omia pajoja, joissa autoja tuunattiin paremmiksi. Annala osallistui ”*tuunaustalkoisiin*” kutomalla Ladoihin uusia verhoilukankaita, jotka olivat paitsi laadukkaampia myös suomalaiseen makuun sopivampia. Vesa Annala kuvailee tehtävää Tuotantoa isolla T:llä -aikakaudeksi, koska se merkitsi Annalan kutomolle merkittävää tulonlähdettä Neuvostoliiton hajoamiseen saakka. Esimerkiksi vuonna 1988 Suomeen tuotiin keskimäärin 10 000–15 000 Ladaa vuodessa ja yhdellä tilauskerralla Annalasta saatettiin tilata jopa 16 500 metriä Lada-verhoilukangasta.[22]

Päivi ja Vesa Annalan kutomisen tahto ja tahti eivät osoittaneet hiljentämisen tahtia edes 1990-luvulla, jota sävytti lamavuodet ja tekstiiliteollisuuden hiipuminen: ”*Kun asiakas soittaa aamulla, että pitää saada tietynlaista kangasta, toivomus mallinnetaan tietokoneelle, kudotaan ja pannaan postiin. Seuraavana aamuna saa jo soittaa, että miltä näytti, kelpaako. Tällä alalla on pakko toimia kovalla sykkeellä*”.[23] Pariskunnalle kertyi jopa 65 000 ajokilometriä vuodessa, kun he kiersivät messuilla ja myyntimatkoilla kotimaassa ja ulkomailla. Yrittäjäperheen omistautumista työhönsä kuvaa sekin, että Vesa Annala ei muista lapsuudestaan tai nuoruudestaan joulua, jolloin juhlapöydässä ei olisi puhuttu kankaista.[24]

Kalle Annalan puoliso **Kaija** osoitti myös monipuolisuutensa ja markkinointikykynsä projektisuunnittelukohteissa ja niihin liittyvissä asiakastapaamisissa. Hän hyödynsi satamaterminaalien, hotellien ja ravintoloiden sisustustekstiilien suunnittelun tukena muun muassa pohjapiirustuksia, sisustussuunnitelmia, huonekaluesitteitä, pantone-värikoodeja, näytetekstiilejä ja -materiaaleja, joita täydennettiin muistiinpanoilla ja asiakkaan kanssa käytävillä neuvotteluilla.[25]

Asiakaskontaktit olivat usein suoria, läheisiä ja pitkäkestoisia. Yrityksen toimialaa kuvaakin parhaiten yrityksen pienuus ja yrittäjävetoisuus, jolloin suunnittelu- ja kehitystyö ei personoitunut pelkästään yrittäjään, vaan hänen tuli olla samanaikaisesti myös aatteellinen visionääri, strateginen johtaja ja luova kankuri tai suunnittelija.[26] Esimerkiksi Hotelli Paljakan ravintolapäällikkö **Airi Holappa** lähetti [3.10.1990] Kaija Annalalle peukalonpäänkokoisen mallitilkun (koko noin 2 x 2 cm) uusittavista verhoista, josta tuli selvittää väri, sidos ja materiaali: ”*Heips, Tässä toivomasi mallitilkku verhojamme varten, toivottavasti on riittävästi. Huoneitten lukumäärä olisi siis 24 ja lisäverhoja tarvitsemme kaikkiin huoneisiin, 1x huone. Jos on mahdollista järjestää meille myös muita verhoja lisää niin olisin todella tyytyväinen. Tuulikaappimme tarvitsisi kaunistusta, siinä ei ole nimittäin*

verhoja laisinkaan. Ajattelin siihen parhaiten sopivan saman valkoisen puhviverhon kuin mikä on hotellihuoneissamme. Palataan asiaan kunhan saadaan alulle tämä "verhosavotta"."[27]

Hotelli Paljakan verhokangastilaus on esimerkki tuolloin tyypillisestä, nousukauden mukanaan tuomasta runsauden kulttuurista. Projektiasiakkaat tekivät metrimäärältään suuria verhokangastilauksia ja "*juppi*"- ja kerskakulutusaikakausi tuotti omanlaistaan tyyliä. Kulutusjuhlassa määrä korvasi laadun, jonka katsottiin omalta osaltaan turmelevan suomalaista makua ja tyyliä 1980-luvulla.[28] Yrityksen kanssa käydyt neuvottelut esittelivät Annalan ketteryyden yrityksenä vastata erilaisiin asiakkaiden toivomuksiin. Ne saattoivat sisältää esimerkiksi uuden visuaalisen ja toiminnallisen ilmeen suunnittelua kuten *Hotelli Paljakan* eteistilojen verhoasetelmien suunnittelua. Satamaterminaaleja, hotelleja, ravintoloita ja muita julkisia tiloja koskevissa neuvotteluissa hyödynnettiin monipuolisesti myös muunlaista visuaalista materiaalia, kuten kuvia, piirustuksia ja luonnoksia tiloista ja huonekaluista. Sisustussuunnitelmia hallitsi aikakaudelle tyypillinen värimaailma, kuten musta-valko-harmaa väriskaala, pastellivärit, pienet kuviot, mustat kalusteet, pyökki ja kromi.[29]

Kuva oik.
Mallipala (noin 2 x 2 cm) hotelli Paljakan verhokankaasta.

Kuva ***Heidi Pietarinen****.*





Sisustustekstiilikokoelmat

Kalle Kutoja -tuotemerkkiin sisältyvä ajatus täyden palvelun sisustustekstiilikokoelmasta jatkui Annalan *Viiva* (1989–1992) ja *Annala Classic* (1997) -kokoelmien myötä. Ajatus ei ollut uusi, sillä sisustustekstiilit kokonaisvaltaisena visiona oli tunnettua Suomessa jo 1960-luvulta lähtien. Eri tehtaiden kutomot ja tekstiilipainot alkoivat päättää yhteisistä linjoista, jolloin oli mahdollista valmistaa toisiaan korostavia ja täydentäviä kangassarjoja, jotka korostivat ja täydensivät toisiaan.[30] Annalan sisustustekstiilikokoelmien uudistumishaluihin saattoi vaikuttaa osaltaan myös plyysi-kankaiden menekin hiipuminen 1980-luvun lopussa, jota seurasi 1990-luvun alun syvä lama ja itäviennin romahtaminen.

Viiva oli kolmen suomalaisen tekstiilitehtaan (K&H Annala Oy, Kujalan Kutomo Oy ja Jokipiin Pellava Oy) sisustustekstiilikokoelma, johon sisältyi 38 mallia. Annala valmisti verhoilu-, peite- ja verhokankaat. Kokoelmaa täydensivät Kujalan Kutomon valmistamat käsinkudotut matot ja *Jokipiin Pellavan* valmistamat kattaus- ja saunatekstiilit. Viiva-mallistokansiossa sisustustekstiileistä oli muodostettu selkeitä ja toisistaan erottuvia sisustuskokonaisuuksia, jolloin asiakkaiden oli helpompi mieltää, kuinka tekstiilejä pystyi käyttämään. Kuvat välittivät idean sisustuskokonaisuuksista materiaalikeskeisyyden ja yksittäisten kuosien sijaan. Tekstiilien tarkoituksena oli muodostaa sisustuskokonaisuuksia, joten kokoelmaa mainostettiin myös julkisen tilan tekstiileiltä vaadittavilla laatu- ja huolto-ominaisuuksilla sekä

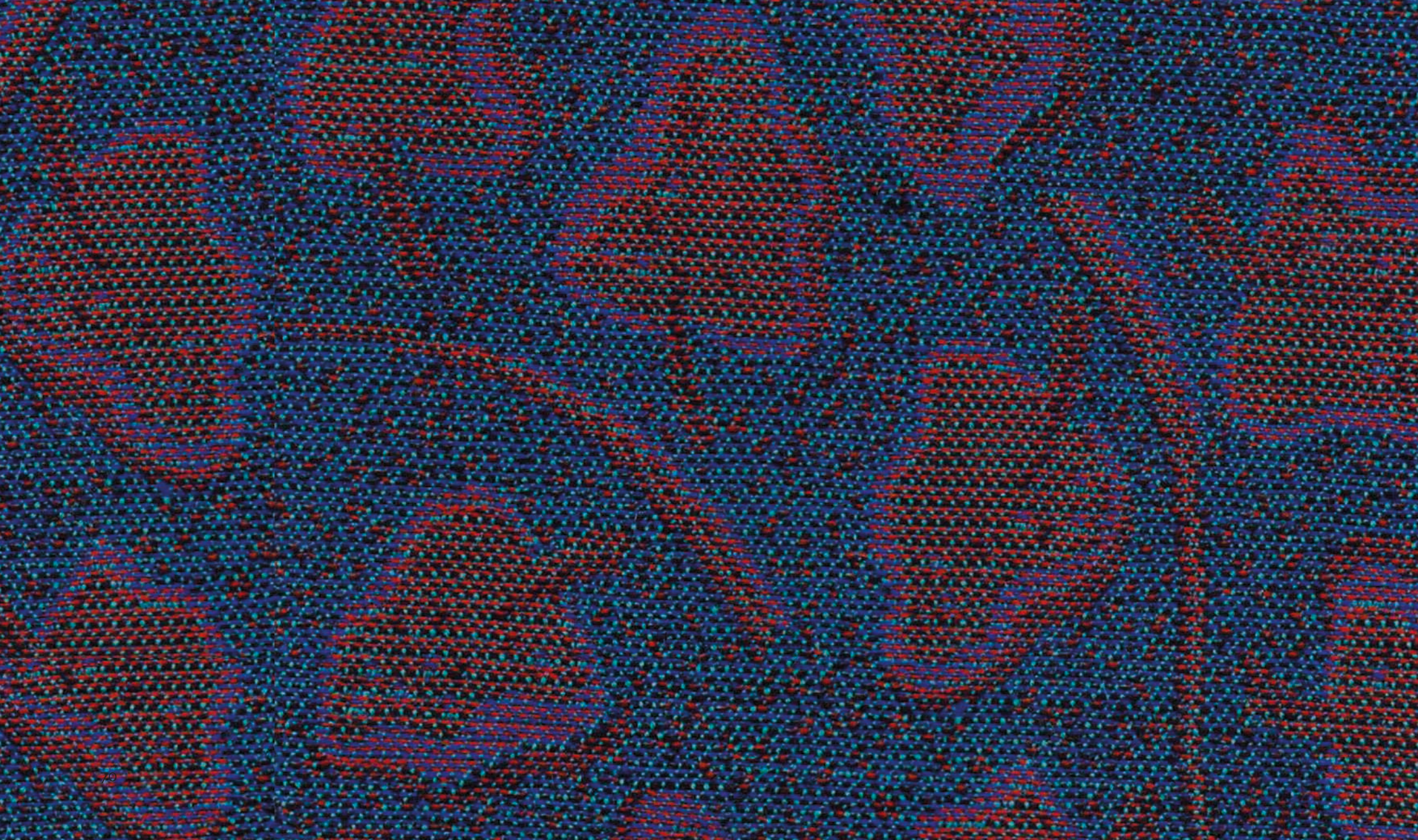
Kuva vas.
Uoma -peitekangas (Viiva -sisustustekstiilikokoelma). Suunnittelija ***Riitta-Maija Oksanen****.*

Kuva ***Heidi Pietarinen.***

Kuva oik.
Miinus -verhokangas (Viiva -sisustusteksiilikokoelma). Suunnittelija ***Riitta-Maija Oksanen****.*

Kuva ***Heidi Pietarinen.***





paloturvallisuudella. Lisäksi kuosiinkudottujen sauna-, sisustus- ja kattaustekstiilien kaksipuoleisuus laajensi sisustusvaihtoehtoja, koska kankaiden loimi- ja kudevaltaiset sidokset toimivat peilikuvan tavoin kankaan eri puolilla. Asiakkaalle jäi runsaasti valinnanvaraa, joka vaikutti myönteisesti asiakasneuvotteluihin. ”*Onpa kiva saattaa näkyviisi tilkkuja runsahasti*”, kirjoitti Kaija Annala esimerkiksi **Antti Talvitielle**, joka vastasi Härmän kuntokeskuksen hotellilaajennuksesta vuonna 1989. Hotelli tilasi Annalan *Viiva*-sisustustekstiilikokoelmaan kuuluvaa *Säde*-verhokangasta.[31]

Vaikka *Viiva*-sisustustekstiilikokoelma ei ollut myyntimenestys, julkaisi Annala toisen *Annala Classic*-sisustustekstiilikokoelman vuonna 1997. Kokoelma sisälsi nimensä mukaisesti harmonisen kokoelman Annalassa kudottuja villakankaita, joiden suunnittelijana toimi tekstiilitaiteilija **Tuulia Kuusinen**. Mallisto oli ajaton ja monipuolinen, minkä avulla haluttiin luoda persoonallisia ja ilmeikkäitä sisustuksia. Vaikka hankauksenkesto (yli 50 000 martindale) ja paloluokitus (SL 1) takasivat mallistolle pääsyn laadukkaiden julkisen tilan tekstiilien sarjaan, kokoelma ei saavuttanut myyntimenestystä toivotulla tavalla.[32]

Suomessa 1980-luvulla alkanut halpatuonti kasvoi ja monet tekstiilitehtaat lopettivat toimintansa kannattamattomana. Elettiin nousukautta, joka ei kuitenkaan näkynyt suomalaisessa tekstiiliteollisuudessa. Kotimaisuutta ei arvostettu, Suomen tekstiilituotanto pieneni, kotimaan menekki ja länsivienti vähenivät. Laman ja idänkaupan ro-

Kuva vas.
Annala Classic -kokoelman (1997) Acantus -kuosi. Suunnittelija ***Tuulia Kuusinen.***

Kuva ***Heidi Pietarinen.***

Kuva oik.
Annala Classic -kokoelman (1997) Atrium- ja Forum -kuosit. Suunnittelija ***Tuulia Kuusinen.***

Kuva ***Heidi Pietarinen.***



mahtamisen myötä Annalan julkisten tilojen sisustustekstiilikokoelmat eivät saaneet jatkoa. Yrityksen tulevaisuus näytti heikolta sekä julkisen tilan tekstiilien että kodin tekstiilien tuotannon ja myynnin kannalta. Toiminnot ja elämykset, jotka ennen liittyivät kodin ulkopuolelle, siirtyivät koteihin eli kodin merkitys korostui. Suomalaiset suosivat huonekalukauppojen tarjoamia valmiita kokonaisuuksia ja edulliset ja itsekoottavat huonekalut valloittivat nopeasti suomalaiskodit Ikean rantautuessa Suomeen vuonna 1996. Kutomosaleja muutettiin ravintoloiksi, vaikka myös ravintolassa käynnit vähenivät. Elokuvat vuokrattiin kotiin ja musiikkia kuunneltiin omassa olohuoneessa.[33] Toisaalta hieman yllättäen kodin ilmapiiriin keskittyneistä arjen toiminnoista muodostui Annalan suuri menestystarina. *Kantri*-verhoilukuosin kodikkuus vetosi lama-ajan Suomeen kuten Pentik Oy:n Aino-sarjan tai Lapuan Kankureiden kutomien pellavatekstiilien maalaisromanttisuus. Annala sai myös alihankintasopimuksia pohjalaisilta huonekaluvalmistajilta.[34]

Vesa Annalan mukaan perheyrityksen tehtävä oli 1990-luvulla ja on yhä edelleen suunnitella ja valmistaa suomalaiseen arkeen sopivia laadukkaita, kestäviä ja kohtuuhintaisia sisustustekstiilejä: ”*Suomessa täytyy olla tavallisia tuotteita tavallisille ihmisille*”. Ajattelutavassa oli merkittävä ero verrattuna design -toimialan yrityksiin. Vuonna 1992 Vesa Annala osti yrityksen isältään Suomen valtiontakuukeskuksen ja Kehitysaluerahasto Oy:n (nyk. Finnvera) tukemana, jonka seurauksena yritys selvisi Suomen taloudellisen romahduksen ahdingosta ja kehitys saatiin nousujohteiseksi.[35]

Presidentin kuuluisat Lapin hiihtoretket ja muita elämyksiä

2000-luvulla Annalan sisustustekstiilit taipuvat monenlaiseen käyttötarkoitukseen. Suurin osa Annalan verhoilukankaista menee yhä edelleen vaativiin, mittatilaustyönä tehtäviin julkisten tilojen sisustuskohteisiin. Tällöin kankaiden turvallisuuteen ja käyttöominaisuuksiin liittyy erilaisia vaatimuksia. Eroja löytyy esimerkiksi kuidun ja langan koostumuksessa, kankaan rakenteessa, kuidun ja kankaan värjäystavoissa ja viimeistelyssä. Yrityksen myyntivalttina on se, että kaikki Suomessa valmistetut huonekalut voidaan verhoilla Annalan kankailla. Ne soveltuvat sängynpäädyn verhoiluun, pöytäliinoiksi, sisustustyynyiksi, päiväpeitteiksi, verhoiksi ja erikoisempiin kohteisiin kuten vaatetus- ja laukkukankaiksi tai kirkkotekstiileiksi.[36] Annalan juhlavuoden uusimpiin kuoseihin kuuluvat Lapin yliopiston opiskelijoiden **Karoliina Erkinjuntin** *Mäntymetsä* (2017) ja **Meri Suomisen** *Kuohu*-kuosi (2017). Viimeksi mainittu täydentää arvokkaan kestäväksi luonnehdittua *Villa*-sarjaa, jonka voidaan nähdä jatkavan yrityksen 1980-luvulla luomaa laadukasta ja ajatonta sisustustekstiilikokoelma-ajattelua.

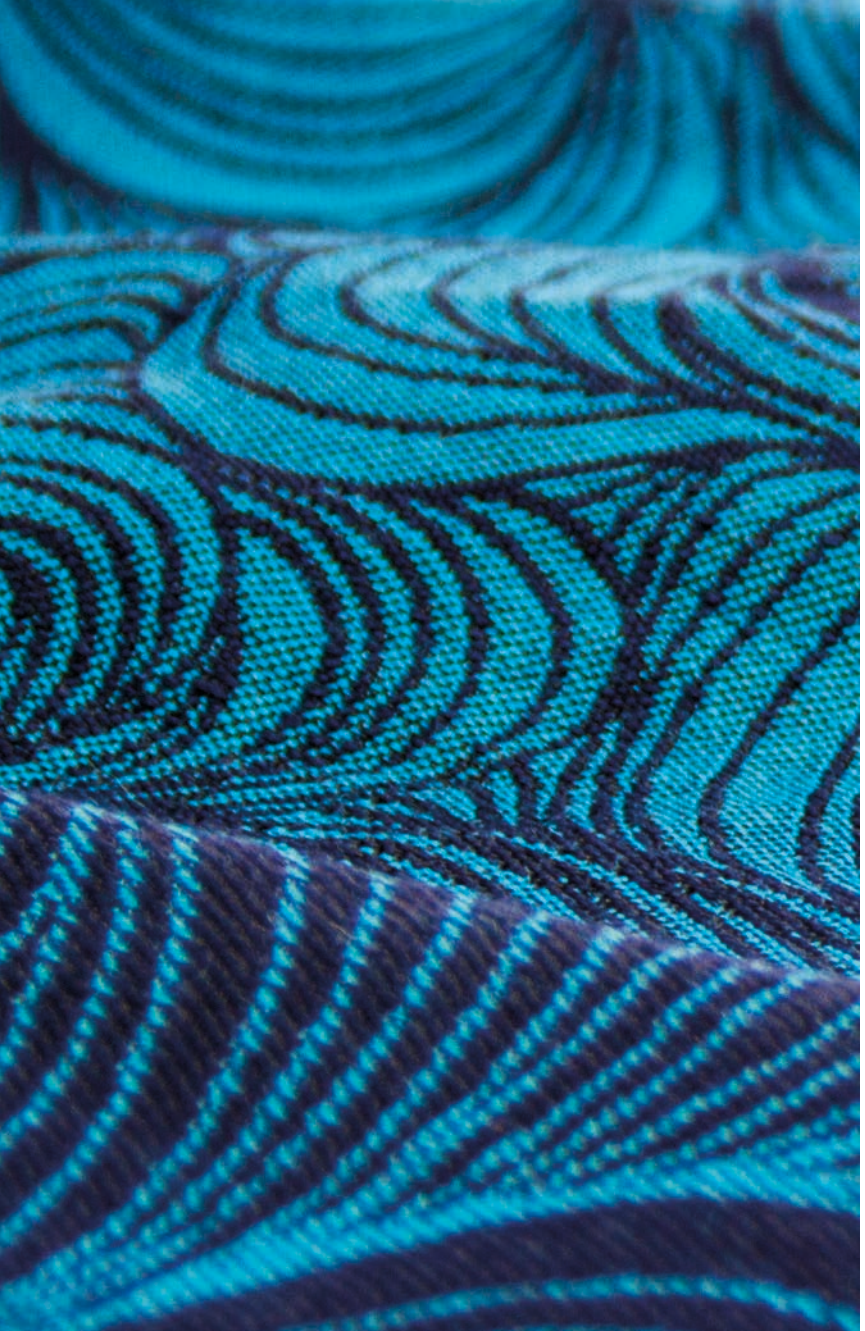
Tällä hetkellä elämykselliset hotellisisustukset siirtävät asiakkaan mielikuvituksen itse sisustustekstiileistä niiden käyttötapoihin ja niiden tuottamaan elämykseen. Parhaimmillaan Annalan kudotut tekstiilit vievät nykykatsojan, -kokijan ja -kuluttajan elämykselliselle aikamatkalle, joka muistuttaa tekstiilin monikerroksellisesta

Kuva oik.
Mäntymetsä-kuosi (2017). *Suunnittelija* ***Karoliina Erkinjuntti***.

Kuva ***Heidi Pietarinen.***







Kuva vas.
Villa-sarjaan kuuluva Vyyhti-kuosi (2017).
Suunnittelija ***Meri Suominen.***

Kuva ***Jonna Ylilehto.***

ominaisuudesta. Ne sisältävät muistoja ja kertomuksia eri aikakausilta – suomalaisen tekstiiliteollisuuden historiasta ja nykyajasta. Sisustustekstiilit eivät ole vain katseltavina, tilan pehmentäjinä tai sen täydentäjinä, vaan ne ovat myös aktiivisia toimijoita. Yksittäisen sisustustekstiilin, kuten verhoilukankaan, verhon, päiväpeiton ja tyynyn sijaan tarjotaan ja myydään tarinoita, kulutustavaroiden kontekseja.[37]

Annalassa kudotut sisustustekstiilit ovat keskeisessä roolissa esimerkiksi Vaasassa sijaitsevassa Original Sokos Hotel Vaakuna Vaasa –hotellissa, joka tarjoaa asiakkailleen hotellihuoneiden välityksellä elämyksellisen aikamatkan. Huoneiden sisustustekstiilit luovat näkökulmia Vaasan 1600-luvulta lähtöisin olevaan kauppa- ja satamahistoriaan ja merenkurkun maailmanperintökohteen nähtävyydet voi kokea esimerkiksi *jacquard*-kudotun päiväpeiton välityksellä.

Helsingin keskustassa sijaitsevassa Hotelli Presidentissä voi puolestaan muistella presidentti **Urho Kekkosen** kuuluisia Lapin hiihtoretkiä, jotka on ikuistettu jacquard-kudottuihin tyynynpäällisiin. Hotelliuudistuksen konseptisuunnittelu on **Paola Suhosen** ja Ivana Helsingin käsialaa.[38] Kyse ei ole pelkästään siitä, kenen suunnittelemia tekstiilit ovat, vaan mukana on sisustus- ja käyttötekstiileille ominainen ajan ja paikan tilallisuus. Sisustekstiilit eivät perustu pelkistetylle visuaalisuudelle vaan päinvastoin materiaalien ja tekstuurien runsaudelle ja värikkyydelle. Dekoratiivinen kokonaisvaikutelma on kaukana skandinaaviseksi mielletystä minimalismista. Si-

sustustekstiilit eivät leiju irrallisina tyhjässä tilassa, vaan ne täyttävät tilan illuusioilla ja värikkäillä tarinoilla.[39]

Entä mitä tapahtuu suomalaiselle tekstiiliteollisuudelle tulevaisuudessa? Annalan toiminta perustuu kudonta- ja käsityöperinteen säilyttämiseen Suomessa. Annalalle myönnetty Suomalaisen Työn Liiton Avainlippu merkitsee, että yrityksen tuotteet valmistetaan ja viimeistellään Suomessa. Vaikka yritys pyrkii tuotannossa suuren kotimaisuusasteeseen, materiaalihankinnat on tehtävä ulkomailta, koska lähes kaikki raaka-aineiden tuotantoon liittyvä toiminta on loppunut Suomesta. Lanka tilataan Euroopasta muun muassa raakalankana, joka värjätään lähivärjäämössä. Myös muussa Annalan toiminnassa suositaan suomalaista: ompelu tehdään Annalassa ja pakkaus-, paino- sekä esittelytuotteet tilataan Suomesta. Yritys on mukana myös Suomi 100 -juhlavuoden *Made by Finland* -kampanjassa.[40]

Kilpailu tekstiilialalla on kovaa, mutta tekstiilien maailmanlaajuinen kulutus lisääntyy jatkuvasti vaurastumisen ja väestönkasvun myötä. Annalalla on hieman vientiä verhoilijoille Ruotsiin ja huonekalutehtaille Viroon. Vuonna 2016 yritys saavutti pitkästä aikaa positiivisen tuloksen, joten toimitusjohtaja Kortesoja uskoo kasvuun. Aina löytyy uusia asiakkaita, jotka näkevät *Niitty*-kuosin tai jonkin muun Annalan kuosin ensimmäistä kertaa valitessaan verhoilukangasta uuteen kotiin tai sohvaan. *Niitty*-kuosi on vedonnut suomalaisiin sisustajiin jo 1990-luvulta lähtien, joten se lukeutuu määrällisesti eniten myytyjen kuosien joukkoon. Kortesojan arvion mukaan merkittävänä kilpailuedun lähteenä tulevaisuudessa toimii myös erikoistuminen brändien tukemiseen eli yrityksen oman ilmeen tuomisen esille kankaissa: Mallistomme on suunniteltu nimenomaan suomalaisille kuluttajille Suomen luonnosta ideoita ammentaen. Siksi kankaidemme värit ja kuviot sopivatkin niin hyvin sisustusmakuumme.[41]

Kuva oik.
Original Sokos Hotel Vaakuna Vaasa-hotellin Superior King -huoneen jacquard-kudottu päiväpeite. Suunnittelija K&H Annala Oy.

Kuva ***Jenna Marttila****.*


Kärred
Skälö
Stockholm
Lund
Replot

”Pärjätty on, kun on pantu kaikki luovuus peliin eikä oo annettu periks” –

Annala tänään ja huomenna

Mari Lohiniva

K&H Annala Oy on merkittävä osa Suomen tekstiilihistoriaa ja ainutlaatuinen alallaan. Annalan perheyritysten muodostama kokonaisuus Lankilankosken rannalla on selvinnyt kahdesta maailmansodasta, pula-ajoista ja useammasta lamasta. Luovuus, ahkeruus ja nopea reagointi ovat aina olleet Annalan tehtaiden vahvuuksia.[1] **Hanna-Maria Kortesojan** purjehdusvertauskuvan mukaisesti: ”*Kääntämällä kokkaa ja omaa suuntaa hakemalla*”, pärjää tekstiiliteollisuudessa myös tulevaisuudessa.[2]

Vuonna 2015 suomalaisessa tekstiiliteollisuudessa toimi 370 yritystä, joissa henkilöstöä oli 2 000. Alan toimijat ovat pääosin pieniä, alle kymmenen hengen yrityksiä. Yli kymmenen henkeä työllistäviä eli K&H Annala Oy:n kaltaisia yrityksiä määrästä on vain 12 %, mutta ne tuottavat lähes 70 % alan kokonaisliikevaihdosta.[3] Tekstiiliteollisuus on pienuudestaan huolimatta muuta teollisuutta kannattavampaa. Vaikka ala on kärsinyt talouslamasta, sen tuottavuus on parantunut ja viennin osuus kasvanut. Tärkeimmät vientimarkkina-alueet tällä hetkellä ovat Venäjä, Ruotsi ja Saksa.[4]

Tuotannolliset tehtävät tekstiiliteollisuudessa ovat vähentyneet tasaisesti vuodesta 1961 lähtien, jolloin ala työllisti vielä noin 35 000 henkilöä.[6] Valmistamisen sijaan tekstiiliala erikoistuu suunnitteluun sekä myynnin johtamiseen, lisäksi asiantuntija- ja johtotehtävät ovat lisääntyneet. Automatisoituminen on muuttanut työnkuvaa tehtaissa melkoisesti, nykyään yksi kutoja pystyy huolehtimaan jopa kahdeksasta koneesta ja monet työvaiheet ovat jääneet historiaan. Työntekijöiden tehtävät ovat kehittyneet sarjatyöstä yksittäiskappale- tai piensarjatuotannoksi ja työ on muuttunut pitkälti prosessin valvonnaksi.



Yhteishenki Annalan kutomossa on edelleen vahva, työntekijät ovat sitoutuneita ja kykenevät toimimaan joustavasti vaihtelevissa työtehtävissä. Työtehtäviä rikastuttavat erilaiset julkisten tilojen sisustus-, hotelli- ja laivaprojektit sekä yhteistyö suunnittelijoiden ja arkkitehtien kanssa.[8] Annalan asiakaskunta koostuu verhoilijoista, huonekalutehtaista, autoverhoomoista sekä arkkitehti- ja suunnittelutoimistoista. Perheyrityksen pienuus on valtti: yritys ei kärsi suurien tehtaiden kankeudesta, vaan pystyy reagoimaan nopeasti asiakkaiden erityistoiveisiin ja tilauksiin. Koevedos lähtee asiakkaalle yleensä jo seuraavana päivänä ja valmis tilaus kahdessa päivässä, kun ulkomailta tilattaessa tulee varautua kahdesta viikosta jopa kahden kuukauden pituisiin tilausaikoihin. Annalan etuihin kuuluu myös minimitilauksen määrä, joka on puolimetriä per tilaus ja siitä 10 senttimetrin erissä ylöspäin. Tilausmäärä on huomattavasti pienempi kuin suurissa ulkomaisissa tehtaissa, jotka edellyttävät yleensä vähintään 50–100 metrin tilauksia. Tämä on eduksi etenkin yksityisille verhoilijoille, jotka eivät tee työtään sarjatuotantona, vaan kangas vaihtuu työtilauksen mukaan. Nopea toimitusaika ja mahdollisuus projektikohtaisiin tilauksiin helpottaa suunnittelutyötä ja vähentää kankaiden varastointitarvetta. Lisäksi Annala pystyy hinnoittelemaan tekstiilit kilpailukykyisesti huomattavasti pienempien kotimaan sisäisten kuljetuskustannusten vuoksi.[9]

Tulevaisuuden toivo suomalaisen tuotannon arvostamisessa on kuluttajien tietoisuuden lisääntyminen, kuten ympäristönäkökohtien ja tuotantoon liittyvien eettisten arvojen arvostaminen ostokriteereinä. Tiedostavalle kuluttajalle hinta ei ole enää ainoa ostokriteeri, vaan kuluttajat ovat entistä kiinnostuneempia yritysten toimintatavoista ja tuotanto-olosuhteista. Esimerkiksi Annala pyrkii tuotannossaan suureen kotimaisuusasteeseen. Toimintatavassa toteutuu suomalaisen lähituotetun tekstiilin mahdollisimman pieni hiilijalanjälki ja kaikin tavoin läpinäkyvä tuotantoketju. Myös kierrätys tulee korostumaan entistä enemmän tuotekehityksessä raaka-aineiden vähentyessä.[10] Kestävän kehityksen trendi on nähtävissä siinäkin, että kuluttajat hakevat ajattomia ja kulutusta kestäviä tuotteita lyhytikäisten ja kertakäyttöisten tuotteiden sijaan. Tähän tarpeeseen Annala pystyy vastaamaan erityisesti laadukkailla klassikkotekstiileillään, joiden arvo säilyy vuosikymmenestä toiseen.

Kuva vas.
Päivi *ja* ***Vesa Annala*** *sekä lamavuosien Folk-menestyskangas. Päivi Annalalla oli tärkeä rooli projektimyynnissä.*

Kuva ***Pekka Nieminen****, Otavamedia. K&H Annala Oy:n arkisto.*

Viitteet

Huopikkailla vauhtiin

Maija Mäkikalli

[1] Puolijoki, Kirsi s.a. [2013]. *Haapakoski: elämän ääniä jokivarresta*. Lapua: Lapuan Haapakosken Nuorisoseura ry, 116; Juha Hjeltin haastattelu 26.10.2016.
[2] Juha Hjeltin haastattelu 26.10.2016.
[3] Jaakko Kujanpään ja Juho Annalan allekirjoittama yhtiösopimus 13.12.1918 (jäljennös), Lankilankosken Huopatehdas Kujanpää ja Kumpp. Ilmoitus kaupparekisteriin 13.12.1918. Lakanneet yritykset, Kaupparekisteri, Patentti- ja rekisterihallitus, Kansallisarkisto (KR/PRH/KA).
[4] Lankilankosken Huopatehdas. *Kotimainen työ* 17.9.1922; Lankilankosken Huopatehdas Kujanpää ja Kumpp. Ilmoitus kaupparekisteriin 13.12.1918. KR/PRH/KA.
[5] Lankilankosken Huopatehdas Kujanpää ja Kumpp. Muutosilmoitus kaupparekisteriin 23.1.1924. KR/PRH/KA.
[6] Liisa Sipilän haastattelu 21.2.2017.
[7] Ibid.
[8] Esim. Lankilankosken Huopatehtaan ostoilmoitukset kartiorataspariista *Vaasa* 2.6.1917, höyrykoneesta ja -kattilasta *Helsingin Sanomat* 31.12.1919 sekä villoista *Helsingin Sanomat* 3.11.1917, *Savon Sanomat* 7.11.1917 ja *Suupohjan Kaiku* 26.2.1918.
[9] Lehtinen, Erkki 1984. *Lapuan historia II: Suomen sodasta pitäjäkauden loppuun*. Vaasa: Vaasa Oy, 325; Lankilankosken Huopatehdas. Teollisuustilaston yleislomakkeet 1920, Tilastokeskuksen arkisto, Kansallisarkisto (TA/KA). Tuotteiden myyntiarvot olivat villalanka 213 750 mk, huopakengät 196 000 mk, hamutsat 180 000 mk ja lumppulanka 55 000 mk. Vuoden 2012 euroihin muunnettuna esimerkiksi villalangan osuus on 86 590 €. Muunto nykyrahaan on tehty Tilastokeskuksen rahanarvonkertoimen 1860–2012 avulla, http://www.stat.fi/til/khi/2012/khi_2012_2013-01-15_tau_001.html (luettu 15.5.2017).
[10] Suuri tulipalo Lapualla. Lankilankosken huopatehdas tuhoutunut pahoin. *Aamulehti* 25.11.1923.

[11] Lehtinen 1984, 325.

[12] Suuri tulipalo Lapualla. Lankilankosken huopatehdas tuhoutunut pahoin. Aamulehti 25.11.1923.

[13] Lankilankosken Huopatehdas. *Kotimainen työ* 17.9.1922.

[14] Liisa Sipilän haastattelu 21.2.2917; Juha Hjeltin haastattelu 26.10.2016; Lehtinen 1984, 325; Lankilankosken Huopatehdas. Teollisuustilaston yleislomakkeet 1937, TA/KA.

[15] Lankilankosken Huopatehtaan mainos Suomen vähittäiskauppiasliiton lehdessä *Kauppias* 1.7.1939

[16] Muuan kotimaisen teollisuuden tuote. *Kauppalehti* 25.8.1909.

[17] Muuan kotimaisen teollisuuden tuote. *Kauppalehti* 25.8.1909; Kirvun Huopatehdas Oy. *Liikemaailma* 27.11.1935; Huopatavaratehtaat. Teollisuustilaston yleislomakkeet 1927, TA/KA.

[18] Lankilankosken Huopatehdas. *Kotimainen työ* 17.9.1922.

[19] Lehtinen 1984, 323–325; Vaasan lääni, Lapuan, Pietarsaaren, Kuortaneen, Laukaan ja Viitasaaren kihlakunnat. Teollisuustilaston yleislomakkeet 1917, TA/KA.

[20] 338 088 euroa vuonna 2012.

[21] Huopatavaratehtaat. Teollisuustilaston yleislomakkeet 1927 ja 1937, TA/KA.

[22] Lankilankosken Huopatehdas. Teollisuustilaston yleislomake 1937, TA/KA.

[23] Liisa Sipilän haastattelu 21.2.2017.

[24] Ibid.

[25] Ibid.

[26] Metsämiesten jalkineet. *Metsätalous* 31.1.1938.

[27] H.S. Opettajan terveydenhoitoa. *Alakansakoulu* 28.2.1941.

[28] Ibid.

[29] Tärkeimpien kulutustavarain hintojen ja työpalkkojen rinnastelua. *Kuljetustyöläinen* 1.11.1917.

[30] Martti Kosken haastattelu 27.10.2016.

[31] Lankilankosken Huopatehtaan mainos. *Lapuan Sanomat* 10.10.1935.

[32] Hovi, Päivi 1994. *Trade mark: Tavaramerkki.* Helsinki; Heinonen, Visa & Hannu Konttinen 2001. *Nyt uutta Suomessa! Suomalaisen mainonnan historia.* Helsinki: Mainostajien liitto.

[33] Kuva Lankilankosken Huopatehtaan mainoksissa esim. *Kauppalehti* 14.2.1919 ja *Etelä-Pohjanmaa* 26.6.1920.

[34] Hovi 1994, 17–19.

[35] Kotimaisen tuotannon juhla Lapualla. *Ilkka* 23.9.1922.

[36] Vilkuna, Kustaa 1953. *Isien työ: veden ja maan viljaa: arkityön kauneutta.* Valokuvat Eino Mäkinen. 2. laajennettu painos. Helsinki: Otava, 250–251.

[37] Ibid.

[38] *Hevosviesti* 25.11.1929.

[39] Ks. esim. *Hakkapeliitta* 47/1928, 47/1934, 24-25/1941 ja *Maanpuolustusnuoriso* 12/1937 ja 4/1939.

[40] Puolijoki s.a. [2013], 116.

[41] Liisa Sipilän haastattelu 21.2.2017; Juha Hjeltin haastattelu 26.10.2016. Vuoden 1941 teollisuustilastoon Lankilankoski ilmoitti valmistaneensa huopasaappaita ja syylinkejä. Lankilankosken Huopatehdas. Teollisuustilaston yleislomakkeet 1941, TA/KA.

[42] Viljelyskartan turvin hoitaa sotaleski maatilaansa. *Maaseudun Tulevaisuus*

24.12.1942.

[43] Lehtinen 1984, 325; Juha Hjeltin haastattelu 26.10.2016; Lankilankosken Huopatehdas. Teollisuustilaston yleislomake 1937, TA/KA.

[44] Lapuan Värjäämö Juho Annala. Ilmoitus kaupparekisteriin 8.6.1938. KR/PRH/KA.

[45] Väri- ja Kutomoteollisuus Oy. Ilmoitus kaupparekisteriin 20.6.1947. Patentti- ja rekisterihallitus (PRH).

[46] Pöytäkirja (jäljennös) Väri ja Kutomateollisuus Oy:n ylimääräisestä yhtiökokouksesta 9.4.1955, PRH.

[47] Lankilankoski Oy. Ilmoitus kaupparekisteriin 1.8.1960. PRH; Lankilankosken Huopatehdas Annala ja Kujanpää. Lakkaamisilmoitus kaupparekisteriin 22.11.1960. KR/PRH/KA.

[48] Juha Hjeltin haastattelu 26.10.2016.

Annalan vahvat naiset – Elämää Lankilankosken kutomoyhteisössä

Mari Lohiniva

[1] Näreikkö, Heikki & Tenho Takala 1986. *Säikeistä yhteen: Tekstiili- ja vaatetustyöväen historia.* Toim. Heikki Näreikkö ja Tenho Takala. Jyväskylä: Kemianliitto, 13.

[2] Ruuskanen, Esa & Teppo Ylitalo 2010. *Lapuan historia III. Lapua*, 131.

[3] Isaksson, Vuokko 1990. *Kehrää, kehrää tyttönen*. Jyväskylä: Koivu ja tähti Oy, 130–131.

[4] Juha Hjeltin haastattelu 26.10.2016.

[5] Liisa Sipilän haastattelu 21.2.2017; Puolijoki, Kirsi s.a. [2013]. *Haapakoski: elämän ääniä jokivarresta.* Lapua: Lapuan Haapakosken Nuorisoseura ry, 116.

[6] Juha Hjeltin haastattelu 26.10.2016; Liisa Sipilän haastattelu 21.2.2017.

[7] Hanna-Maria Kortesoja. Tiedoksianto 21.6.2017.

[8] Aino Kangasluoman haastattelu 26.10.2017; Liisa Sipilän haastattelu 21.2.2017.

[9] Vanha-Similä, Maria 2013. ”*Kyllä se aina jollainlailla sitten taas järjesty*”: lapsiperheiden arki Forssan tehdasyhteisössä 1950–1970-luvuilla. Teoksessa *Sananjalka* 55 (2013). Toim. Sirkka Saarinen. Turku: Suomen kielen seura, 164.

[10] Vesa Annalan haastattelu 27.10.2016; K&H Annala Oy:n arkisto (KHAA).

[11] Vesa Annalan haastattelu 27.10.2016.

[12] Aromaa, Vuokko & Pirjo Markkola & Aili Nenola & Kari Immonen 1994. *Naisen elämä – Mistä on pienet tytöt tehty, mistä tyttöjen äidit*. Toim. Kari Immonen. Keuruu: Kustannusosakeyhtiö Otava, 382; Kaarninen, Mervi 2001. Ammattia vai perhettä varten: tyttöjen ammattikoulutus 1920–1930-luvulla. Teoksessa *Ammattia oppimassa.* Toim. Anu-Hanna Anttila & Anu Suoranta. [Tampere]: Työväen historian ja perinteen tutkimuksen seura, 128, 130, 133.

[13] Vesa Annalan haastattelu 27.10.2016; K&H Annala Oy:n arkisto; Kaarninen 2001, 125; Laukia, Jari & Korkiakangas, Mailis & Jari Laukia 2014. *Ammatillisen koulutuksen kehityslinjoja. Ammattikasvatuksen aikakauskirja* 4/2014.

[14] Vesa Annalan haastattelu 27.10.2016; Aino Kangasluoman haastattelu 26.10.2016.

[15] Vesa Annalan haastattelu 27.10.2016; Isaksson 1990, 32.

[16] Aromaa et. al. 1994, 386–388, 408.

[17] Aino Kangasluoman haastattelu 26.10.2016.

[18] Leimu, Pekka 1983. *Forssa: elämää tehtaan pillin mukaan*. Työväenkulttuuri projektin julkaisu n: o 2. Toim. Antti Metsänkylä. Helsinki: Museovirasto, 78.
[19] Vesa Annalan haastattelu 27.10.2016.
[20] Aino Kangasluoman haastattelu 26.10.2016.
[21] Ibid.
[22] Anna Isosalon (os. Mäki) kirjoittama ”Lankilan kronikka” 1956. Jäljennös kirjeestä. Aino Kangasluoman arkisto.
[23] Pihkala, Erkki 1982. Sotatalous 1939–1944. Teoksessa *Suomen taloushistoria 2. Teollistuva Suomi*. Toim. Jorma Ahvenainen & Erkki Pihkala & Viljo Rasila. Helsinki: Tammi 1982, 321–323; Tekstiiliteollisuuden historia 1820–2000. Tekstiiliteollisuusmuseo 2006. http://rtfessays.org/2006-tekstiiliteollisuuden-historia-1820-2000.html (luettu 3.5.2017).
[24] Fernström, Päivi 2012. *Damastin traditio ja innovaatio: tekstiilitaiteilija Dora Jungin toiminta ja damastien erityisyys*. Akateeminen väitöskirja. Helsingin yliopisto, käyttäytymistieteellinen tiedekunta, opettajankoulutuslaitos. Helsinki: Unigrafia, 12, 92.
[25] Tilastokeskus 2007. Suomen teollisuustuotannon kasvun vuodet. *Suomi 1917–2007*. http://www.stat.fi/tup/suomi90/toukokuu.html (päivitetty 15.5.2007, luettu 3.5.2017).
[26] Ibid.
[27] *Suomen tekstiiliteollisuuden tarina* 2006. Tekstiiliteollisuusmuseo: Tampere. http://www.tkm.fi/lehdistokuvat/tekstiiliteollisuusmuseo/Lue_historia.pdf (luettu 3.5.2017).
[28] Vesa Annalan haastattelu 27.10.2016; Ruuskanen & Ylitalo 2010, 132.
[29] Juha Hjeltin haastattelu 26.10.2016.
[30] Mäkikalli, Maija 2016. Kaunis koti. Teoksessa *Maamme: itsenäisen Suomen kulttuurihistoria*. Toim. Marjo Kaartinen & Hannu Salmi & Marja Tuominen. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura: Helsinki, 259, 263–264.
[31] Vesa Annalan haastattelu 27.10.2016.
[32] Aromaa et.al. 1994, 382, 400.
[33] Näreikkö & Takala 1986, 22–23.
[34] Aromaa et. al. 1994, 369; Näreikkö & Takala 1986, 22–23.
[35] Näreikkö & Takala 1986, 23.
[36] Juha Hjeltin haastattelu 26.10.2016; Aino Kangasluoman haastattelu 26.10.2016.
[37] Vesa Annalan haastattelu 27.10.2016.
[38] Tarja Kangasluoman haastattelu 26.10.2016.
[39] Varjonen, Sampo Mikael 2011. *Äidin hoiva, jaettu vanhemmuus ja vapaus valita: Argumentointi perhevapaiden uudistamisessa 1970-luvulta 2000-luvulle*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto, valtiotieteellinen tiedekunta, poliittinen historia: Helsinki, 30.
[40] Tarja Kangasluoman haastattelu 26.10.2016.
[41] Aromaa et.al. 1994, 358.
[42] Vesa Annalan haastattelu 27.10.2016.
[43] Hanna-Maria Kortesojan haastattelu 26.10.2016.
[44] Yleisemmällä tasolla naisjohtajuudesta ks. esim. Anna-Maija Lämsän ja Sinikka Vanhalan kirjoittamat osuudet Neljä näkökulmaa naisjohtajuuteen, Naisjohtajuuden tutkimus ja Uraa edistävät ja hidastavat tekijät teoksessa *Naiset ja johtajuus*. Toim. Sinikka Vanhala & Nea Kontoniemi & Minna Hiillos & Teemu

Tallberg & Marianne Ekonen & Jeff Hearn. Verkko-opetusaineisto. Jyväskylän yliopisto. Naisjohtajuuden tutkimus- ja koulutushanke 2005–2010, 29–35, 37–41, 100–103. http://www.jyu.fi/economics/naisjohtajuus/Naiset%20ja%20johtajuus%20oppimateriaali.pdf (luettu 3.5.2017).

[45] Grant Thornton 2017. *Women in Business: New perspectives on risk and reward*, March 2017. http://www.grantthornton.fi/globalassets/1.-member-firms/global/insights/article-pdfs/2017/grant-thornton_women-in-business_2017-report.pdf (luettu 3.5.2017).

[46] Vesa Annalan haastattelu 27.10.2016.

[47] Lämsä s.a., 10, 41.

[48] Utrio, Kaari 2005. Naisen valta. Teoksessa *Historian suurnaiset*. Toim. Reinhard Barth. Jyväskylä: Gummerus.

Kudottujen sisustuskankaiden vuosikymmenet

Jenna Marttila

[1] Juha Hjeltin haastattelu 26.10.2016.

[2] Vesa Annalan haastattelu 27.10.2016.

[3] Juha Hjeltin haastattelu 26.10.2016.

[4] Pietarinen, Heidi 2009. *Teen huoneita ja suljen ovia. Marjatta Metsovaaran sisustustekstiilit tekstiilitaiteilijan representaatioina ja näyteikkunoina maailmalle*. Lapin yliopistokustannus. Rovaniemi, 83.

[5] Räisänen, Riikka & Marja Rissanen & Erja Parviainen & Suonsilta, Helena 2017. *Tekstiilien materiaalit*. Helsinki: Finn Lectura, 134.

[6] Pietarinen 2009, 74.

[7] Juha Hjeltin haastattelu 26.10.2016.

[8] Pietarinen 2009, 74.

[9] Vesa Annan haastattelu 27.10.2016; Räisänen et. al. 2017, 132–136.

[10] Räisänen et. al. 2017, 132–136.

[11] Ibid.

[12] Vesa Annalan haastattelu 27.10.2016; Mäenpää, Pasi, 2004. Kuluttaja ja koti: kansalaisesta kuluttajaksi. Teoksessa *Suomen Kulttuurihistoria 4. Koti, kylä, kaupunki*. Toim. Kirsi Saarikangas, Pasi Mäenpää ja Minna Sarantola-Weiss. Helsinki: Tammi, 286–317.

[13] Vesa Annalan haastattelu 27.10.2016.

[14] Ibid.

[15] Ibid.

[16] Ibid.

[17] Ibid.

[18] Tarja Kangasluoman haastattelu 26.10.2016.

[19] Vesa Annalan haastattelu 27.10.2016.

[20] Ibid.

[21] Hanna-Maria Kortesojan haastattelu 27.10.2016.

[22] Vesa Annalan haastattelu 27.10.2016.

[23] Tarja Kangasluoman haastattelu 26.10.2016; Vesa Annalan haastattelu 27.10.2016; Konola, Sanna 2017. Annalan kutomossa luodaan loimia, verkostoja ja yhteistä hyvää. *Tekstiili* 2–3/2017, 6–9.

[24] Hanna-Maria Kortesojan haastattelu 27.10.2016; Räisänen et. al. 2017, 251–252.

Laajeneva työkenttä – K&H Annala Oy:n teollisesti kudotut jacquard-tekstiilit

Heidi Pietarinen

[1] Ks. yritysten kotisivut: http://www.annala.fi; http://www.jokipiinpellava.fi; http://www.lankava.fi; http://www.lapuankankurit.fi; http://www.vm-carpet.fi/historia; http://www.lappajarvenvarjaamo.fi; http://www.suomenlanka.fi (kaikki luettu 23.5.2017).

[2] Vesa Annalan haastattelu 27.10.2016; Perälä, Berit 2005. Annala on viimeinen mohikaani. *Ilkka* 4.1.2005, 1, 16.

[3] Hanna-Maria Kortesojan haastattelu 26.10.2016; Konola, Sanna 2017. Annalan kutomossa luodaan loimia, verkostoja ja yhteistä hyvää. *Tekstiili* 2–3/2017, 6–9.

[4] Priha, Päikki 2014. *Suomalaisen tekstiilitaiteen historia* – EVVK? TAHITI 03/2014. http://tahiti.fi/03-2014/kentalta-ja-arkistosta/suomalaisen-tekstiilitaiteen-historia-%E2%80%93-evvk (luettu 9.5.2017).

[5] Hanna-Maria Kortesojan haastattelu 26.10.2016; Konola 2017, 6–9; K&H Annala Oy. http://www.annala.fi/fin/annala/?r=1 (luettu 9.5.2017).

[6] Hanna-Maria Kortesojan haastattelu 26.10.2016; Konola 2017, 6–9.

[7] K&H Annala Oy.

[8] Hanna-Maria Kortesojan haastattelu 26.10.2016; Pietarinen Heidi 2009. *Teen huoneita ja suljen ovia. Marjatta Metsovaaran sisustustekstiilit tekstiilitaiteilijan representaatioina ja näyteikkunana maailmalle*. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 15, 17, 38–41.

[9] Hanna-Maria Kortesojan haastattelu 26.10.2016; *Ideoita kuvina*. http://annala.fi/fin/annala/ideoita-kuvina (luettu 9.5.2017); vrt. Tahvanainen, Antti-Jussi 2014. *Älykankaita & kukkamekkoja: Suomalainen tekstiiliteollisuus globalisaation ristiaallokossa*. Elinkeinoelämän tutkimuslaitos ETLA. Helsinki: Taloustieto Oy, 15; Pietarinen 2009, 15, 17, 38–41.

[10] Mikkonen, Antti 2017. 200-vuotias startup Suomesta – ”Lisensoimme Finlaysonin brändin, tarinan, historian ja kuosiarkistot”. *Talouselämä* 13.1.2017. http://www.talouselama.fi/uutiset/200-vuotias-startup-suomesta-lisensoimme-finlaysonin-brandin-tarinan-historian-ja-kuosiarkistot-6614770 (luettu 2.5.2017).

[11] Hanna-Maria Kortesojan haastattelu 26.10.2016; ks. yritysten kotisivut: http://www.lauritzon.fi, http://www.orientoccident.fi; http://kvadrat.dk; http://www.tekstiilipalvelu.com; http://www.vallilainterior.fi (kaikki luettu 2.5.2017).

[12] Tahvanainen, Antti-Jussi 2015. Suomen tekstiiliteollisuus pärjää vertailussa. Keskittyminen korkean lisäarvon luontiin ja maltilliset palkat hyvän kannattavuuden perusta. *Tekstiililehti* 4/2015, 18–19; Pietiläinen, Matti 2014. Tekstiiliteollisuus siirtää tuotantoaan Aasiasta Eurooppaan – Jopa Suomeen. *Keskisuomalainen* 23.11.2014.

[13] Projektit. http://www.annala.fi/fin/projektit (luettu 9.5.2017).

[14] Hanna-Maria Kortesojan haastattelu 26.10.2016; Tarja Kangasniemen haastattelu 26.10.2016; Laakso, Laura 2014. Torni Tampereen yllä. Solo Sokos hotell Tornista näkee, miltä Manse näyttää vuonna ´15. *Pro Interior* 5/2014, 18–28; Hakala-Zilliacus, Liisa-Maria 2002. *Suomen Eduskuntatalo: kokonaistaideteos*,

itsenäisyysmonumentti ja kansallisen sovinnon representaatio. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

[15] Hanna-Maria Kortesojan haastattelu 26.10.2016; *Annala Tuoteluettelo* 2014–2015. Vaasa: Fram Oy; ks. yritysten kotisivut: http://www.haili.fi; http://www.isku.fi; http://www.hakolahuonekalu.fi; http://www.joensuunsankytehdas.fi.

[16] Vesa Annalan haastattelu 27.10.2016; Perälä 2005.

[17] Vesa Annalan haastattelu 27.10.2016; ks. Tahvanainen, Antti-Jussi & Mika Pajarinen 2014, 18; Perälä 2005.

[18] Harlin, Ali 2014. Regeneroitu selluloosa voi mullistaa tekstiilialan. Teoksessa *Kukkamekkoja ja älykankaita-suomalainen tekstiiliteollisuus globalisaation ristiaallokossa*. Talouselämän tutkimuslaitos ETLA. Helsinki: Taloustieto Oy, 116–117; Sope Verhoomo Oy:n tiedote ”*Jukka Rintalan suunnittelema Luna-huonekalumallisto Sope Verhoomo Oy:lle. Habitare 2010 messut osasto 6D40*”. https://fduk.files.wordpress.com/2010/09/habitare-2010-luna-mallisto.pdf (luettu 2.5.2017).

[19] Tuomo Puhakaisen tiedoksianto 10.5.2017.

[20] *Kalle Kutoja* -projektikansiot, K&H Annala Oy:n arkisto (KHAA).

[21] Ibid.

[22] Vesa Annalan haastattelu 27.10.2016; Kronvall, Kerstin 2016. Volgan varrelta suomalaisille teille. Lada-auton ja Suomen yhteistä historiaa etsimässä. *Yle uutiset* 3.1.2016. http://yle.fi/uutiset/3-8541725 (luettu 9.5.2017).

[23] Sit. Karhumäki, Heli 2009. Kangasta kovalla sykkeellä. Teoksessa *Menestyksen tahto*. Toim. Sanna Männikkö. Seinäjoki: Tahtomaa, 33.

[24] Vesa Annalan haastattelu 27.10.2016.

[25] *Viiva*- ja *Annala Classic* -kansiot. KHAA.

[26] Vesa Annalan haastattelu 27.10.2016; vrt. Tahvanainen & Pajarinen 2014, 18.

[27] *Kalle Kutoja* -projektikansiot, KHAA.

[28] Sommar, Heidi 2009. *Koti ja sisustus 1980- ja 1990-luvuilla*. Ylen Elävä Arkisto. http://yle.fi/aihe/artikkeli/2009/11/30/koti-ja-sisustus-1980-ja-1990-luvulla (luettu 19.5.2017).

[29] *Kalle Kutoja* -projektikansiot, KHAA.

[30] *Viiva*-projektikansio. KHAA; Pietarinen 2009, 90–91.

[31] *Viiva*- ja *Annala Classic* -kansiot, KHAA; *Julkisten tilojen sisustustekstiilikokoelma* 1989–1992. Sisustustietokortti C. Helsinki: Sisustajan Kustannus Oy.

[32] Vesa Annalan haastattelu 27.10.2016; *Viiva*- ja *Annala Classic* -kansiot. KHAA.

[33] Vesa Annalan haastattelu 27.10.2016; Sommar 2009.

[34] Vesa Annalan haastattelu 27.10.2016; ks. Mikkonen, Antti 2017; Tolppila, Maija 2016. Pentik valloitti luonnonläheisyydellä. *Antiikki ja Design* 22.6.2016. http://antiikkidesign.fi/uutiset/pentik-valloitti-luonnonlaheisyydella; Martelius, Katja 2016. Esko ja Jaana Hjelt nostivat Lapuan kankurit lamasta menestyväksi vientiyritykseksi. ”*Jos emme olisi muuttuneet, meitä ei enää olisi*”. Hjeltit perivät lapualaisen pellavakutomon ja tekivät siitä nykyaikaisen ja kansainvälisen designyrityksen. *Helsingin Sanomat* 4.6.2016. http://www.hs.fi/raha/art-2000002904309.html (luettu 23.5.2017).

[35] Vesa Annalan haastattelu 27.10.2016.

[36] Etelä-Pohjanmaalla ainutlaatuista osaamista. http://www.ykkoset.fi/uutisarkisto/etela-pohjanmaalla-ainutlaatuista-osaamista (luettu 23.5.2017).

[37] Original Sokos hotel Presidentti. https://www.sokoshotels.fi/fi/ajankohtaista/

uutinen/original-sokos-hotel-presidentti/012642128_419607 (luettu 18.3.2017); Kärnä-Behm, Jaana 2013. Sisustustekstiilin identiteetti ja paradigmat. Teoksessa *Sisustuskirja*. Toim. Jaana Kärnä-Behm. Helsinki, 95, 101.

[38] Original Sokos hotel Presidentti.

[39] Vrt. Pietarinen 2009, 116.

[40] Hanna-Maria Kortesojan haastattelu 26.10.2016; Tahvanainen & Pajarinen 2014, 19; Avainlippu http://suomalainentyo.fi/yrityksille/avainlippu; Konola 2017, 7.

[41] Hanna-Maria Kortesojan haastattelu 26.10.2016; Tarinamme. http://www.annala.fi/fin/annala/tarinamme (luettu 9.5.2017); Harlin 2014, 117.

”Pärjätty on, kun on pantu kaikki luovuus peliin eikä oo annettu periks” – Annala tänään ja huomenna

Mari Lohiniva

[1] Karhumäki, Heli 2009. Kangasta kovalla sykkeellä. Teoksessa *Menestyksen tahto*. Toim. Sanna Männikkö. Seinäjoki: Tahtomaa.

[2] Hanna-Maria Kortesojan haastattelu 27.10.2016.

[3] Tilastokeskus 2007.

[4]Tahvanainen, Antti-Jussi & Mika Pajarinen 2014. *Älykankaita ja kukkamekkoja. Suomalainen tekstiiliteollisuus globalisaation ristiaallokossa.* Elinkeinoelämän tutkimuslaitos ETLA. Sarja B265. Helsinki: Taloustieto Oy, 87.

[5] Suomen Tekstiili & Muoti ry 2017. *Tekstiilien ja vaatteiden valmistus & valmistuttaminen: yritysten lukumäärä, liikevaihto ja henkilöstö Suomessa 2015 (toimialan ydin)*. https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/frantic/stjm/import/20170503105240/YRITYSTILASTOT_Tekstiilien-ja-vaatteiden-valmistus-valmistuttaminen_Yritysten-lukumaara-liikevaihto-ja-henkilosto-Suomessa-toimialan-ydin1.pdf (luettu 3.5.2017).

[6] Tarja Kangasluoman haastattelu 26.10.2016; TE-Palvelut 2017. *Ammattinetti. Tekstiili- ja vaatetusala*. http://www.ammattinetti.fi/ammattialat/detail/40_ammattiala (luettu 3.5.2017).

[7] Vesa Annalan haastattelu 27.10.2016; Tahvanainen & Pajarinen 2014, 28.

[8] TE-Palvelut 2017; Annala 2014.

[9] Vesa Annalan haastattelu 27.10.2016; Tahvanainen & Pajarinen 2014, 28.

[10] TE-Palvelut 2017; Annala 2014.

